

Európa v **12** lekciách

Ochrana Spoločne Rast
Rozvoj Európska únia
Digitálna Jednotný trh Pracovné Hodnoty
ekonomika Mier miesta Občania
Solidarita

V tejto publikácii uvádza autor svoje názory, ktoré nepredstavujú oficiálne stanovisko Európskej komisie.

Európa v 12 lekciách

Európska komisia
Generálne riaditeľstvo pre komunikáciu
Informovanie občanov
1049 Brusel
BELGICKO

Rukopis dokončený v novembri 2016

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2017

Print ISBN 978-92-79-53601-4 doi:10.2775/675282 NA-02-15-980-SK-C
PDF ISBN 978-92-79-53584-0 doi:10.2775/768482 NA-02-15-980-SK-N

© Európska únia, 2017

Opakované použitie je povolené len s uvedením zdroja. Politika opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie sa riadi rozhodnutím 2011/833/EÚ (Ú. v. EÚ L 330, 14. 12. 2011, s. 39). V prípade použitia alebo reprodukcie fotografií alebo iného materiálu, na ktorý sa nevzťahujú autorské práva EÚ je potrebné získať povolenie priamo od držiteľov autorských práv.

Obsah

1	Prečo Európska únia?.....	2
2	Dvanásť historických krokov	10
3	Rozširovanie EÚ a dobré vzťahy so susednými krajinami	16
4	Ako Únia funguje?	24
5	Čo Únia robí?.....	36
6	Jednotný trh.....	50
7	Euro	58
8	Tvorba investícií a rastu v digitálnej ekonomike.....	66
9	Čo znamená byť občanom Európskej únie?	72
10	Európa slobody, bezpečnosti a spravodlivosti	80
11	EÚ na svetovej scéne	88
12	Aká budúcnosť čaká Európu?	96
	Kľúčové dátumy v histórii európskej integrácie.....	102

KAPITOLA

1

Prečo Európska únia?

Spolupráca
Bezpečnosť

Spravodlivosť

Sloboda Solidarita
Mier Hodnoty Občania
Demokracia Spoločne
Identita Spoločné

CIEĽOM EÚ JE:

- ▶ udržiavať a prehĺbovať mier medzi jej členskými štátmi a susediacimi štátmi;
- ▶ spájať európske krajiny v praktickej spolupráci;
- ▶ zabezpečiť európskym občanom život v bezpečí;
- ▶ podporovať hospodársku a sociálnu solidaritu;
- ▶ zachovávať európsku identitu a rozmanitosť v čase globalizácie;
- ▶ šíriť spoločné európske hodnoty.

I. MIER

Spočiatku bola myšlienka zjednotenej Európy len snom filozofov a vizionárov. Konkrétnym politickým cieľom sa stala až neskôr. Napríklad Victor Hugo si v duchu humanistických ideálov predstavoval mierové „Spojené štáty európske“. Tento sen sa rozplynul v dôsledku dvoch hrozných vojen, ktoré v prvej polovici 20. storočia spustošili európsky kontinent.

Na troskách druhej svetovej vojny však svitla nová nádej. Ľudia, ktorí počas vojny vzdorovali totalitným režimom, boli odhodlaní skončiť s nenávisťou a súperením medzi národmi Európy a vytvoriť podmienky pre trvalý mier. V rokoch 1945 až 1950 sa niekoľko odvážnych štátnikov ako napríklad Robert Schuman, Konrad Adenauer, Alcide de Gasperi a Winston Churchill pustilo do presvedčania krajanov, aby uviedli začiatok novej éry. Západná Európa mala nadobudnúť novú štruktúru, vychádzajúcu zo spoločných záujmov a založenú na zmluvách zaručujúcich dodržiavanie práva a rovnosť medzi všetkými krajinami.

Robert Schuman (vtedajší francúzsky minister zahraničných vecí) prevzal myšlienku Jeana Monneta a 9. mája 1950 navrhol založenie Európskeho

spoločenstva uhlia a ocele. V krajinách, ktoré kedysi proti sebe bojovali, sa výroba uhlia a ocele mala dostať pod kontrolu spoločného Vysokého úradu. Praktickým i výrazne symbolickým spôsobom sa teraz suroviny vojny premenili na nástroje zmierenia a pokoja.

Dnes vládne v krajinách Európskej únie mier. Ľudia žijú v demokracii a dodržiavajú sa zásady právneho štátu a základné práva. Okrem toho aj krajiny bývalej Juhoslávie, ktoré ešte v 90. rokoch 20. storočia viedli medzi sebou vojnu, sú dnes už súčasťou EÚ alebo sa pripravujú na prístupenie k nej.

Mier by sa však nikdy nemal považovať za samozrejmosť. Počas nedávnej hospodárskej a sociálnej krízy sa v Európe zaznamenal nárast populistických, extrémistických a nacionalistických tendencií, ktoré ohrozujú demokraciu a proces európskej integrácie. Mnohé hnutia sa stavajú skepticky k existujúcim inštitúciám na vnútroštátnej, ako aj európskej úrovni. Čas ukáže, či nový hospodársky rast založený na spoločných riešeniach dokáže zmierniť tieto napätia.

II. ZJEDNOTENIE EURÓPY

Po páde Berlínskeho múra v roku 1989 Európska únia podporovala zjednotenie Nemecka. Keď sa v roku 1991 rozpadlo sovietske impérium, krajiny strednej a východnej Európy získali po desaťročiach strávených za „železnou oponou“ naspäť slobodu a mohli si vybrať svoj vlastný osud. Mnohé sa rozhodli, že ich budúcnosť je v rodine demokratických európskych národov. Osem týchto krajín pristúpilo k EÚ v roku 2004, dve ďalšie nasledovali v roku 2007 a Chorvátsko pristúpilo v roku 2013. Od roku 2004 sú členmi aj stredozemské krajiny Cyprus a Malta.

Proces rozširovania EÚ stále prebieha. v rôznych etapách prípravy na možné členstvo sa nachádza sedem krajín. Z dôvodu zložitej hospodárskej situácie v Európe je však nepravdepodobné, že do EÚ vstúpia v dohľadnej budúcnosti nové krajiny.

V júni 2016 sa vo Veľkej Británii uskutočnilo referendum, v ktorom väčšina voličov vyslovila želanie opustiť Európsku úniu. Zmluva o EÚ obsahuje doložku, ktorá to umožňuje a praktické dôsledky sú predmetom rokovaní.

III. BEZPEČNOSŤ

Významné otázky bezpečnosti musí Európa riešiť aj v 21. storočí.

Na juhu sa vzráha náboženský fanatizmus, ktorý často vedie k terorizmu. Teroristické útoky takzvaného Islamského štátu alebo Dá'iš v Európe viedli krajiny EÚ k zintenzívneniu výmeny informácií a spravodajských informácií.

Na východe Rusko pod vedením Vladimira Putina sleduje stratégiu zameranú na zväčšenie svojej moci. Ruská anexia Krymu v roku 2014 a vojnové konflikty vo východnej Ukrajine sú drámami, ktoré sa odohrávajú na prahu EÚ. Najmä tie krajiny EÚ, ktoré zažili útlak v Sovietskom zväze, očakávajú od EÚ solidaritu s Ukrajinou.

Občania očakávajú, že EÚ účinne zaistí bezpečnosť svojich členských štátov. EÚ musí konštruktívne pracovať s regiónmi za svojimi hranicami: Balkán, severná Afrika, Kaukaz a Blízky východ. Okrem toho musí chrániť svoje vojenské a strategické záujmy prostredníctvom spolupráce so spojencami najmä v rámci NATO a rozvíjania skutočnej spoločnej európskej bezpečnostnej a obrannej politiky.

Vnútorá a vonkajšia bezpečnosť sú dve strany jednej mince. Boj proti terorizmu a organizovanej trestnej činnosti si vyžaduje úzku spoluprácu policajných zborov všetkých krajín EÚ. Hľadanie spoločných európskych riešení v oblasti azylu a prisťahovalectva je jednou z priorít EÚ od roku 2015, nakoľko Európa čelí nevidanej vlně utečencov, ktorí utekajú pred vojnou, diktatúrou a hladom.

Aby sa Európska únia stala priestorom slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v ktorom má každý rovnaký prístup k spravodlivosti a užíva rovnakú mieru právnej ochrany, musia vlády členských štátov EÚ úzko spolupracovať. Aj orgány ako Europol (Európsky policajný úrad) a Eurojust (ktorý podporuje spoluprácu medzi prokurátormi, sudcami a príslušníkmi polície v rôznych krajinách EÚ) môžu zohrávať aktívnu úlohu.

IV. HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA SOLIDARITA

Európska únia bola založená so zámerom dosiahnuť politické ciele a rozhodla sa tak urobiť prostredníctvom hospodárskej spolupráce.

Európske krajiny vykazujú čoraz nižší percentuálny podiel na svetovej populácii. Ak si chcú zabezpečiť hospodársky rast a schopnosť súťažiť na svetovej scéne s ostatnými veľkými ekonomikami, musia aj naďalej spájať svoje sily. Žiadna krajina EÚ nie je dostatočne silná, aby mohla sama ovplyvňovať politické rozhodnutia v rámci svetovej ekonomiky. V záujme dosiahnutia úspor z rozsahu a získania nových zákazníkov potrebujú európske spoločnosti širšiu základňu ako svoj vnútroštátny domáci trh a túto širšiu základňu im ponúka európsky jednotný trh. Aby z tohto celoeurópskeho trhu s viac ako 510 miliónmi zákazníkov malo osôh čo najviac ľudí, usiluje sa EÚ o odstránenie prekážok obchodovania a oslobodenie firiem od nepotrebných byrokracie.

Protiváhou celoeurópskej voľnej hospodárskej súťaže však musí byť celoeurópska solidarita. Tá občanom Európy prináša hmatateľné výhody: keď ich napríklad postihnú záplavy či iné prírodné katastrofy, dostanú pomoc z rozpočtu EÚ. Štrukturálne fondy, ktoré spravuje Európska komisia, podporujú a dopĺňajú úsilie orgánov krajín EÚ s celoštátnou a regionálnou pôsobnosťou o zmenšovanie rozdielov medzi rôznymi časťami Európy. Peniaze z rozpočtu EÚ a pôžičky z Európskej investičnej banky sa používajú na zlepšenie dopravnej infraštruktúry v Európe (napríklad na rozšírenie siete diaľnic a vysokorýchlostných železníc), čím sa dosahuje lepšie spojenie s odľahlými regiónmi a podporuje sa transeurópsky obchod.

© Európska únia

Hospodárska a sociálna solidarita je jedným zo základných cieľov Európskej únie a Komisie na čele s Jeanom-Claudom Junckerom.

Celosvetová finančná kríza v roku 2008 spôsobila najprudší hospodársky pokles v dejinách EÚ. Vlády štátov a inštitúcie EÚ museli rýchlo konať, aby zachránili banky a EÚ poskytla najtvrdšie zasiahnutým krajinám finančnú pomoc. Programy pomoci pre Írsko, Portugalsko, Španielsko a Cyprus boli účinné a po často zložitých národných reformách dokázali tieto krajiny dokončiť svoje programy, a to zväčša v roku 2014. Grécko zažilo väčšie ťažkosti pri zavádzaní požadovaných štrukturálnych reforiem svojho verejného sektora a zložité rokovania o gréckom verejnom dlhu viedli v lete 2015 k novým dohodám o reformách v Grécku.

Napriek jedinečnej situácii v Grécku pomohla spoločná jednotná mena ochrániť eurozónu počas krízy pred špekuláciami a devalváciou. EÚ a jej členské štáty vyvinuli spoločné úsilie o zníženie svojho verejného dlhu. Veľkou výzvou pre európske krajiny v nadchádzajúcich rokoch bude nájsť cestu z recesie smerom k vytváraniu nových, udržateľných pracovných miest najmä v oblasti digitálnych a zelených technológií.

V. EURÓPSKA IDENTITA A ROZMANITOSŤ V GLOBALIZOVANOM SVETE

© highwaystarz/Adbbe Stock

*Zjednotení v rozmanitosti:
spolupráca prináša lepšie
výsledky.*

Európske postindustriálne spoločnosti sú čoraz komplexnejšie. Životná úroveň sa stále zvyšuje, no naďalej existujú veľké rozdiely medzi bohatými a chudobnými. Tieto rozdiely môžu narastať pôsobením faktorov ako hospodárska recesia, relokácia priemyslu, starnutie obyvateľstva a problémy týkajúce sa verejných financií. Je dôležité, aby krajiny EÚ pri riešení týchto výziev spolupracovali.

Nejde však o spoluprácu na úkor odlišnej kultúrnej a jazykovej identity jednotlivých krajín. Práve naopak, mnohé činnosti EÚ pomáhajú podporovať hospodársky rast založený na jedinečných regionálnych prvkoch a bohatej rozmanitosti európskych tradícií a kultúr – od regionálnej gastronómie po cestovný ruch a umenie. Digitálne technológie ešte zosilnia faktor kultúrnej rozmanitosti, keďže sa technicky zjednoduší distribúcia lokálnych produktov kultúrneho charakteru.

Šesťdesiatpäť rokov európskej integrácie ukázalo, že EÚ ako celok je viac ako len súčet jej častí. Z hospodárskeho, sociálneho, technologického, obchodného a politického hľadiska má EÚ oveľa väčšie slovo ako v prípade, keby jej členské štáty konali individuálne. Spoločné konanie a jednotné vystupovanie predstavujú významný prínos.

VI. HODNOTY

Ostatné veľmoci sveta, napríklad Čína a Spojené štáty americké, sa usilujú ovplyvniť globálne hospodárske pravidlá. Pre členské štáty EÚ je preto viac ako kedykoľvek v minulosti dôležité spojiť sa a dosiahnuť „kritickú váhu“, vďaka ktorej si udržia svoj vplyv na svetovej scéne. Príkladom toho, ako to prebieha v praxi je aj rola EÚ v celosvetových rokovaniach o obchodných pravidlách. Krajiny EÚ sa dohodli na mnohých zásadách a technických pravidlách týkajúcich sa každodenného života, ktoré slúžia ako vzor pre mnohé ďalšie časti sveta. Medzi príklady patria normy ochrany zdravia a bezpečnosti, presadzovanie obnoviteľných zdrojov energie, zásada „predbežnej opatrnosti“ v bezpečnosti potravín, etické aspekty nových technológií a mnohé ďalšie. EÚ aj naďalej stojí na čele celosvetového úsilia o boj proti globálnemu otepľovaniu.

Európske hodnoty sú tiež viditeľné celosvetovo vo forme rozvojovej spolupráce a humanitárnej pomoci, ktoré EÚ riadi.

Staré príslovie „v jednote je sila“ je tak pre dnešných Európanov stále aktuálne.

EÚ podporuje humanistické a pokrokové hodnoty a zabezpečuje, aby ľudstvo malo úžitok z prebiehajúcich veľkých globálnych zmien a nestalo sa ich obeťou. Napĺňať potreby ľudí nie je možné len prostredníctvom pôsobenia síl trhu alebo jednostrannej činnosti ojedinelých krajín.

EÚ teda predstavuje humanistickú víziu a model spoločnosti, ktoré majú podporu veľkej časti jej občanov. Európania si uchovávajú svoje bohaté dedičstvo hodnôt, medzi ktoré patria ľudské práva, sociálna solidarita, sloboda podnikania, spravodlivé rozdeľovanie bohatstva, právo na ochranu životného prostredia, rešpektovanie kultúrnej, jazykovej a náboženskej rozmanitosti a harmonické spojenie tradície a pokroku.

Právne záväzná Charta základných práv Európskej únie bola vyhlásená v Nice v decembri 2000. Ustanovuje všetky práva, ktoré sú dnes priznávané všetkým členským štátom EÚ a ich občanom. Spoločné práva a hodnoty vytvárajú medzi Európanmi pocit vzájomnej spriaznenosti. Aby sme uviedli len jeden príklad, všetky krajiny EÚ zrušili trest smrti.

KAPITOLA

2

Dvanásť historických krokov

Ciele

Stabilita

Pokrok

Rozvoj

Únia

Bližšie

Výzvy

Expanzia

História

Integrácia

Dosiahnuté výsledky

Spoločenstvo

- ▶ **1951:** Šesť zakladajúcich členov vytvára Európske spoločenstvo uhlia a ocele (ESUO).
- ▶ **1957:** Tých istých šesť krajín podpisuje Rímske zmluvy, ktorými sa zakladá Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom).
- ▶ **1973:** Spoločenstvá sa rozširujú na deväť členských štátov a zavádzajú ďalšie spoločné politiky.
- ▶ **1979:** Prvé priame voľby do Európskeho parlamentu.
- ▶ **1981:** Prvé stredozemné rozšírenie.
- ▶ **1992:** Európsky jednotný trh sa stáva skutočnosťou.
- ▶ **1993:** Maastrichtskou zmluvou sa zakladá Európska únia (EÚ).
- ▶ **2002:** Do obehu prichádza euro.
- ▶ **2004:** EÚ má 25 členských štátov, v roku 2013 ich už má 28.
- ▶ **2009:** Platnosť nadobúda Lisabonská zmluva, čím sa mení spôsob fungovania EÚ.
- ▶ **2014:** Uskutočnili sa voľby do Európskeho parlamentu, v ktorých sa viacerí kandidáti uchádzali o miesto predsedu Európskej komisie.
- ▶ **2015:** Po siedmich rokoch globálnej krízy a konsolidácie eurozóny postupne dochádza k návratu mierneho hospodárskeho rastu.

© Európska únia

Dňa 9. mája 1950 Robert Schuman, francúzsky minister zahraničných vecí, prvý raz verejne vyslovil myšlienky, ktoré viedli k vytvoreniu Európskej únie. Preto sa 9. máj oslavuje ako deň zrodu EÚ.

- 1.** Schumanovou deklaráciou z 9. mája 1950 sa navrhlo vytvorenie Európskeho spoločenstva uhlia a ocele, ktoré sa stalo skutočnosťou vďaka Parížskej zmluve z 18. apríla 1951. Tak vznikol medzi šiestimi zakladajúcimi krajinami (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Spolková republika Nemecko a Taliansko) spoločný trh s uhlím a oceľou. Cieľom spoločenstva bolo zachovať po druhej svetovej vojne mier medzi víťaznými a porazenými národmi Európy, spojiť ich na zásade rovnosti a dosiahnuť spoluprácu v spoločných inštitúciách.
- 2.** Táto „šestka“ sa následne Rímskymi zmluvami z 25. marca 1957 rozhodla založiť Európske spoločenstvo pre atómovú energiu a Európske hospodárske spoločenstvo. EHS malo viesť k vybudovaniu širšieho spoločného trhu, ktorý by sa týkal celého radu tovarov a služieb. K 1. júlu 1968 tieto krajiny medzi sebou zrušili clá a v 60. rokoch sa navyše zaviedli spoločné politiky, konkrétne v oblasti obchodu a poľnohospodárstva.
- 3.** Projekt bol natoľko úspešný, že sa Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo rozhodli k nemu pridať. Prvé rozšírenie – zo šiestich členov na deväť – sa uskutočnilo v roku 1973. V rovnakom čase sa zaviedli nové politiky v sociálnej a environmentálnej oblasti a v roku 1975 bol založený Európsky fond regionálneho rozvoja.
- 4.** Dôležitý krok vpred predstavovali prvé priame voľby do Európskeho parlamentu, ktoré sa konali v júni 1979. Voľby sa konajú každých päť rokov.

5. V roku 1981 sa k Spoločenstvám pripojilo Grécko a v roku 1986 Španielsko a Portugalsko. Udialo sa tak po páde diktatúr v týchto krajinách. Tým sa posilnila prítomnosť Spoločenstva v južnej Európe a výraznejšie sa prejavila potreba realizovať programy regionálnej pomoci.
6. Celosvetový hospodársky útlm začiatkom 80. rokov 20. storočia priniesol vlnu „europesimizmu“. V roku 1985 však svitla nová nádej, keď Európska komisia pod vedením Jacquesa Delorsa uverejnila bielu knihu, v ktorej stanovila časový rozvrh dobudovania európskeho jednotného trhu do 1. januára 1993. Tento ambiciózny cieľ bol zakotvený v Jednotnom európskom akte, ktorý bol podpísaný vo februári 1986 a nadobudol platnosť 1. júla 1987.
7. Politická štruktúra Európy sa dramaticky zmenila po páde Berlínskeho múra v roku 1989. Nasledovalo znovuzjednotenie Nemecka v októbri 1990 a v krajinách strednej a východnej Európy, ktoré sa vymanili spod sovietskeho vplyvu, zavládla demokracia. Samotný Sovietsky zväz sa rozpadol v decembri 1991.

V rovnakom čase členské štáty rokovali o novej zmluve, ktorú v Maastrichte v decembri 1991 prijali hlavy štátov alebo predsedovia vlád. Začlenením medzivládnej spolupráce (v oblastiach ako zahraničná politika, spravodlivosť a vnútorné záležitosti) do existujúceho systému Spoločenstva sa Maastrichtskou zmluvou vytvorila Európska únia (EÚ). Maastrichtská zmluva vstúpila do platnosti 1. novembra 1993.

8. V roku 1995 pristúpili k EÚ ďalšie tri krajiny – Fínsko, Rakúsko a Švédsko –, čím počet jej členov narástol na 15. V tom čase už bola Európa konfrontovaná s čoraz naliehavejším problémom globalizácie. Nové technológie a stále častejšie používanie internetu prispeli k modernizácii hospodárstva, no zároveň aj k zvýšeniu spoločenského a kultúrneho napätia.

Medzičasom EÚ pracovala na svojom doposiaľ najambicióznejšom projekte – vytvorení jednotnej meny, ktorá by zjednodušila život firmám, spotrebiteľom a cestujúcim. Dňa 1. januára 2002 euro nahradilo staré meny 12 krajín EÚ, ktoré týmto spolu vytvorili eurozónu. Euro sa odvtedy stalo jednou z hlavných svetových mien.

9. V polovici 90. rokov 20. storočia začali prípravy na zatiaľ najväčšie rozšírenie EÚ. Žiadosť o členstvo predložilo šesť krajín bývalého sovietskeho bloku (Bulharsko, Česká republika, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko a Slovensko), tri pobaltské štáty, ktoré boli súčasťou Sovietskeho zväzu (Estónsko, Litva a Lotyšsko), jedna z republík bývalej Juhoslávie (Slovinsko) a dve stredomorské krajiny (Cyprus a Malta).

EÚ privítala toto rozšírenie ako šancu pomôcť stabilizovať európsky kontinent a priniesť výhody európskej integrácie aj týmto mladým demokraciám. Rokovania sa začali v decembri 1997 a 10 kandidátskych krajín pristúpilo k EÚ 1. mája 2004. Bulharsko a Rumunsko nasledovali v roku 2007. Chorvátsko pristúpilo v roku 2013, čím počet členských štátov EÚ narástol na 28.

© Robert Maass/Corbis

Pád Berlínskeho múra v roku 1989 viedol k postupnému ukončeniu rozdelenia európskeho kontinentu.

- 10.** Rozšírená EÚ potrebovala na zvládnutie komplexných otázok 21. storočia jednoduchšiu a účinnejšiu metódu prijímania rozhodnutí. Nové pravidlá boli predložené v návrhu ústavy EÚ, ktorá bola podpísaná v októbri 2004 a ktorou sa mali nahradiť všetky existujúce zmluvy. Ústava bola však v roku 2005 zamietnutá v dvoch národných referendách vo Francúzsku a v Holandsku.

Bola preto nahradená Lisabonskou zmluvou, ktorá bola podpísaná 13. decembra 2007 a vstúpila do platnosti 1. decembra 2009. Lisabonskou zmluvou sa menia, ale nenahrádzajú predošlé zmluvy a zavádza sa ňou väčšina zmien, ktoré obsahovala ústava. Vytvára napríklad funkciu stáleho predsedu Európskej rady, ako aj funkciu vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

- 11.** Voľby do Európskeho parlamentu v máji 2014 predstavovali zmenu v inštitucionálnych postupoch EÚ v tom, že politické strany navrhovali kandidátov na miesto predsedu Európskej komisie. Európska rada následne v súlade s Lisabonskou zmluvou nominovala kandidáta zo strany, ktorá získala najviac kresiel. Bol ním Luxemburčan Jean-Claude Juncker z Európskej ľudovej strany. Schválila ho veľká proeurópska koalícia v Európskom parlamente, ktorá sa skladala zo socialistických a liberálnych skupín.

Vo voľbách v roku 2014 tiež zaznamenali prírastky euroskeptické strany, ktoré získali približne 100 zo 751 kresiel. Tieto strany často hlasujú v zreteľnom protiklade k hlavnej politickej línii, ktorá dominuje inštitúciám EÚ, a zvyčajne sú skeptické voči otázke integrácie EÚ a hlučné pri otázke prisťahovalectva.

- 12.** V roku 2008 došlo k celosvetovej finančnej a hospodárskej kríze. Viedlo to k vytvoreniu nových mechanizmov EÚ s cieľom zabezpečiť stabilitu bánk, znížiť verejný dlh a koordinovať hospodárske politiky členských štátov, najmä tých, ktoré používajú euro. Po viacerých rokoch začína úsilie vynaložené na štrukturálne reformy a zlepšenie v oblasti verejných financií prinášať ovocie vo forme nového hospodárskeho rastu.

Hospodárske politiky v eurozóne sa posilňujú pod vedením Komisie a Rady, ktoré teraz majú právne nástroje na vykonávanie dohôd, ktoré dosiahli členské štáty s cieľom zabezpečiť zdravé verejné financie. Európska centrálna banka zvyšuje likviditu a udržiava veľmi nízke úrokové sadzby. EÚ tiež podporuje nové investície prostredníctvom Európskeho fondu pre strategické investície, najmä v oblasti verejno-súkromných partnerstiev.

Rozširovanie EÚ a dobré vzťahy so susednými krajunami

KAPITOLA

3

Spolupráca

Rodina Šest'

Rast

Členstvo

Podpora

Zjednocovanie

Demokracia

Povinnosti

Integrácia

Susedia

Pristúpenie

- ▶ Európska únia je otvorená všetkým európskym krajinám, ktoré spĺňajú demokratické, politické a ekonomické kritériá členstva.
- ▶ Postupným rozširovaním narástol počet členských krajín EÚ zo šesť na 28. V roku 2016 rokovalo o členstve alebo sa nachádzalo v rôznych etapách prípravy na možné členstvo šesť balkánskych krajín a Turecko.
- ▶ Každá zmluva o pristúpení novej krajiny vyžaduje jednomyselný súhlas všetkých súčasných členských štátov. Okrem toho EÚ pred každým novým rozšírením zhodnotí, či dokáže začleniť nových členov a či jej inštitúcie budú aj naďalej riadne fungovať.
- ▶ Počas legislatívneho obdobia rokov 2014 – 2019 nepristúpia k EÚ žiadne nové krajiny, keďže EÚ sa bude naďalej zameriavať na hospodársky rast.
- ▶ Susedská politika EÚ čelí výzvam, ktoré od čias studenej vojny nemajú obdobu: ruská politika, ktorá vyvrcholila nezákonnou anexiou Krymu v roku 2014 podnietila diplomatické a vojenské napätie. Na Blízkom východe teroristické činy extrémistov v Sýrii a Iraku sú priamym útokom na základné európske hodnoty a záujmy. Masívny exodus viac než jedného milióna utečencov z tohto regiónu predstavuje pre Európu dlhodobé politické a humanitárne výzvy.

I. PODMIENKY ČLENSTVA

A. Právne požiadavky

Európska integrácia bola vždy politickým a ekonomickým procesom, ktorý je otvorený všetkým európskym krajinám ochotným podpísať zmluvy a prevziať celé právo EÚ. Podľa Lisabonskej zmluvy (článok 49) sa o členstvo v EÚ môže uchádzať každý európsky štát, ktorý rešpektuje zásady slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, a právneho štátu.

B. Kodanské kritériá

Na základe žiadosti bývalých komunistických krajín o vstup do Únie Európska rada definovala v roku 1993 tri kritériá, ktoré každý štát musí splniť, aby sa stal členským štátom. Noví členovia musia mať v čase prístúpenia:

- stabilné inštitúcie zaručujúce demokraciu, právny štát, ľudské práva a rešpektovanie a ochranu menšín;
- fungujúcu trhovú ekonomiku a schopnosť zvládnuť konkurenčný tlak a trhové sily v rámci Únie;

- schopnosť prevziať povinnosti vyplývajúce z členstva vrátane podpory cieľov Únie. Musia mať verejnú správu, ktorá je schopná uplatňovať a spravovať právne predpisy EÚ v praxi.

C. Postup získania statusu členského štátu EÚ

Rozhovory o členstve („prístupové rokovania“) sa vedú medzi kandidátskou krajinou a Európskou komisiou, ktorá zastupuje EÚ. Po uzavretí týchto rozhovorov musia všetky členské štáty na zasadnutí v Rade prijať jednomyselné rozhodnutie o súhlase s prístupom takej krajiny k EÚ. Európsky parlament to musí tiež schváliť absolútnou väčšinou hlasov. Všetky prístupové zmluvy musia potom v súlade so svojimi ústavnými postupmi ratifikovať jednotlivé členské štáty, ako aj kandidátska krajina.

V období rokovania kandidátske krajiny zvyčajne dostávajú „predvstupovú“ finančnú pomoc z EÚ, ktorá im má pomôcť dostať sa na hospodársku úroveň krajín EÚ. Tiež majú zvyčajne s EÚ uzavreté tzv. dohody o stabilizácii a pridružení. Na základe týchto dohôd EÚ priamo sleduje hospodárske a administratívne reformy, ktoré musia kandidátske krajiny realizovať v záujme splnenia podmienok členstva v EÚ.

II. ZJEDNOCOVANIE KONTINENTU

A. Únia s 28 členmi

V decembri 2002 sa v Kodani zišla Európska rada, ktorá uskutočnila jeden z najvýznamnejších krokov v celej histórii európskej integrácie. Prijatie ďalších 12 krajín do EÚ nemalo za následok len rozšírenie jej rozlohy a zvýšenie počtu obyvateľov, ale skončilo sa tým rozdelenie kontinentu na dve časti, ktoré trvalo od roku 1945. Európske krajiny, ktorým bola celé desaťročia upieraná demokracia a sloboda, sa konečne mohli pripojiť k rodine demokratických európskych národov. V roku 2004 sa tak spolu so stredomorskými ostrovnými štátmi Cyprom a Maltou členmi EÚ stali Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Poľsko, Slovensko a Slovinsko. Bulharsko a Rumunsko nasledovali v roku 2007. Chorvátsko sa do tohto procesu zapojilo v roku 2003, keď požiadalo o členstvo, a v roku 2013 sa stalo členom.

*„Perla Jadranu“ – Dubrovnik v Chorvátsku,
najnovšom členskom štáte EÚ.*

B. Prebiehajúce rokovania o pristúpení

Turecko, člen NATO, má s EÚ už dávnejšie uzavretú dohodu o pridružení a o členstvo v EÚ sa uchádza od roku 1987. Vzhľadom na zemepisnú polohu a politickú históriu Turecka EÚ s akceptovaním žiadosti tejto krajiny dlho váhala. V októbri 2005 sa však napokon prístupové rokovania začali. Niektoré krajiny EÚ vyjadrili pochybnosti o tom, či sa Turecko stane alebo má stať členom Európskej únie. Navrhujú alternatívne riešenie – tzv. privilegované partnerstvo. Rokovania oživila v roku 2015 dohoda Turecka s EÚ o pomoci pri znižovaní a kontrole počtu žiadateľov o azyl, ktorí prichádzajú do EÚ cez túto krajinu. EÚ má v úmysle ostať pre Turecko referenčným bodom, pokiaľ ide o politické reformy a základné práva. EÚ trvá na skutočnosti, že rešpektovanie týchto hodnôt zostáva kľúčovou podmienkou prístupu.

Krajiny západného Balkánu, väčšina ktorých kedysi tvorila súčasť Juhoslávie, sa tiež obracajú na EÚ, aby urýchlili rekonštrukciu svojho hospodárstva, zlepšili svoje vzájomné vzťahy (dlhodobo bolestivo poznačené etnickými

a náboženskými vojnami) a stabilizovali svoje demokratické inštitúcie. EÚ udelilo štatút kandidátskej krajiny Albánsku, bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko, Čiernej hore a Srbsku. Bosna a Hercegovina podala žiadosť o pristúpenie v roku 2016. Kosovo vyhlásilo nezávislosť v roku 2008 a mohlo by sa tiež stať kandidátskou krajinou, keď sa uzavrujú prebiehajúce rokovania o jeho budúcnosti.

Formálne rokovania o pristúpení k EÚ sa začali s Čiernou Horou a so Srbskom.

Island, ktorý bol ťažko zasiahnutý finančnou krízou v roku 2008, požiadal o členstvo v EÚ v roku 2009. Na jeho vlastnú žiadosť boli rokovania o pristúpení v roku 2013 zastavené. Verejná mienka na Islande bola menej naklonená členstvu v EÚ po oživení hospodárstva krajiny.

Vo svojom inauguračnom prejave na pôde Európskeho parlamentu v roku 2014 Jean-Claude Juncker oznámil, že počas trvania jeho mandátu, ktorý sa skončí v roku 2019, nedôjde k žiadnym novým pristúpeniam.

III. DO AKEJ MIERY SA EÚ MÔŽE ROZRÁŠŤ?

A. Zemepisné hranice

Z verejnej diskusie o budúcnosti EÚ vyplýva, že mnoho Európanov znepokojuje otázka posúvania hraníc EÚ. Tiež sa vynára otázka, čo predstavuje európsku identitu. Na tieto otázky neexistujú jednoduché odpovede najmä preto, že každá krajina vidí svoje geopolitické a hospodárske záujmy inak. Pobaltské krajiny a Poľsko boli naklonené vstupu Ukrajiny do EÚ, ale konflikt medzi Ukrajinou a Ruskom, ktorý vyvrcholil ruskou anexiou Krymu, vytvoril geopolitické napätie, ktoré takúto možnosť vylučuje. Okrem toho strategické postavenie Moldavska zvyrazňuje napätie medzi západnými krajinami a Ruskom, ktoré silne presadzuje svoje regionálne ambície.

Napriek tomu, že Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko spĺňajú kritériá, v súlade s verejnou mienkou v týchto krajinách nie sú členmi Európskej únie.

V rôznych krajinách EÚ je v otázke konečných hraníc EÚ verejná mienka viac-menej rozdelená. Ak by sa použili len geografické kritériá, teda bez zohľadnenia demokratických hodnôt, EÚ by mohla mať – podobne ako Rada Európy (ktorá nie je orgánom EÚ) – 47 členských štátov.

Rozumným prístupom by bolo uviesť, že o členstvo v EÚ môže požiadať ktorákoľvek európska krajina, pokiaľ je ochotná prevziať celé právo EÚ a prijať euro. Európska integrácia je proces, ktorý neustále prebieha od roku 1950 a každý pokus raz a navždy určiť nemenné hranice EÚ by bol s týmto procesom v rozpore.

B. Susedská politika

Rozšírenia v rokoch 2004 a 2007 posunuli hranice EÚ ďalej na východ a na juh, čím vznikla otázka, ako má EÚ riešiť vzťahy so svojimi novými susedmi. v regiónoch za hranicami Únie sú problémom stabilita a bezpečnosť a EÚ sa chcela vyhnúť vzniku nových deliacich čiar medzi ňou a týmito susednými regiónmami. Vznikajúce bezpečnostné hrozby, akými sú nelegálne prisťahovalectvo, narušenie dodávok energie, zhoršovanie životného prostredia, cezhraničná organizovaná trestná činnosť a terorizmus sú problémy, ktorých riešeniu sa EÚ teraz musí venovať intenzívnejšie. EÚ preto vytvorila novú európsku susedskú politiku, ktorá sa uplatňuje na vzťahy s jej susedmi na východe a juhovýchode (Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Gruzínsko, Moldavsko a Ukrajina) a na juhu (Alžírsko, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Líbya, Maroko, okupované územie Palestíny, Sýria a Tunisko).

© JosefKubes/Adobe Stock

*EÚ poskytuje finančnú pomoc
na rozvoj hospodárstiev
v susedných krajinách.*

Od roku 2004 takmer všetky tieto krajiny podpísali s EÚ bilaterálne dohody o partnerstve a spolupráci alebo dohody o pridružení, na základe ktorých sa zaväzujú k spoločným hodnotám (akými sú demokracia, ľudské práva a právny štát) a dosahovaniu pokroku smerom k trhovej ekonomike, udržateľnému rozvoju a znižovaniu chudoby. EÚ za to ponúka finančnú, technickú a makroekonomickú pomoc, ľahší prístup k vízam a škálu opatrení zameraných na rozvoj týchto krajín.

Nedávny geopolitický vývoj však situáciu radikálne zmenil.

Na východe pád autoritárskej ukrajinskej vlády viedol v máji 2014 k zvoleniu nového prezidenta Petra Porošenka, ktorý je viac naklonený západným hodnotám. Viedlo to k podpisu dohody o pridružení medzi Ukrajinou a EÚ v septembri 2014. Ťažká hospodárska situácia a vojenské konfrontácie medzi ukrajinskými silami a separatistickými skupinami, ktoré podporuje Rusko, dostali krajinu do veľmi zložitej situácie, ktorá

ale napriek všetkému nebráni upevňovaniu väzieb s EÚ. V rokoch 2014 a 2015 EÚ poskytla Ukrajine finančnú pomoc vo výške viac než 7 miliárd EUR na politické a demokratické reformy.

„Arabská jar“ v roku 2011 priniesla významné zmeny politickej situácie na južnom pobreží Stredozemného mora a Blízkom východe. Išlo o zmeny režimu v Tunisku a Egypte, občiansku vojnu v Sýrii, chaos v Líbyi po zvrhnutí Kadáfího režimu a vytvorenie takzvaného Islamského štátu alebo Dá'iš, ktorý ovládol veľké oblasti Sýrie a Iraku prostredníctvom teroristickej činnosti.

Niektoré krajiny EÚ tvoria súčasť vojenskej koalície, ktorá bojuje s takzvaným Islamským štátom alebo Dá'iš, pričom EÚ čelí veľkému prílevu utečencov prichádzajúcich zo Sýrie, Afrického rohu a subsaharskej Afriky, ktorí utekajú pred vojnou, náboženským prenasledovaním alebo biedou. V roku 2015 sa približne jeden milión ľudí pokúsilo preplaviť Stredozemné more z pobrežia Líbye alebo Turecka na lodiach nelegálnych obchodníkov s ľuďmi. Tvárou v tvár tejto humanitárnej katastrofe EÚ reviduje svoju spoločnú azylovú a prisťahovaleckú politiku (pozri kapitolu 10).

4 Ako Únia funguje?

Rada KAPITOLA
Komisia

Vol'by
Právne predpisy

Zmluvy

Občania
Hlasovanie

Zástupcovia Parlament

Rozhodnutia

Dohoda

Strany

- ▶ Európsky parlament ako zástupca občanov EÚ sa s Radou delí o zákonodarnú a rozpočtovú právomoc.
- ▶ Hlavy štátov a/alebo predsedovia vlád EÚ sa stretávajú ako Európska rada a určujú celkové politické smerovanie EÚ a prijímajú zásadné rozhodnutia v kľúčových otázkach.
- ▶ Rada, ktorú tvoria ministri zastupujúci členské štáty EÚ, zasadá často a prijíma politické rozhodnutia a právne predpisy EÚ.
- ▶ Európska komisia, ktorá zastupuje spoločné záujmy EÚ, je hlavným orgánom výkonnej moci. Predkladá legislatívne návrhy a zabezpečuje náležitú implementáciu politík EÚ.

I. INŠTITÚCIE S ROZHODOVACOU PRÁVOMOCOU

Európska únia je viac ako len konfederácia krajín, ale nie je to federálny štát. V skutočnosti jej štruktúru nemožno zaradiť do žiadnej tradičnej právnej kategórie. Je to historicky jedinečné zoskupenie, ktorého systém prijímania rozhodnutí sa neustále vyvíja už viac ako 60 rokov.

Zmluvy (známe ako „primárna“ legislatíva) sú základom pre väčší celok „sekundárnej“ legislatívy, ktorá má priamy dosah na každodenný život občanov EÚ. Sekundárna legislatíva pozostáva hlavne z nariadení, smerníc a odporúčaní, ktoré prijali inštitúcie EÚ.

Tieto právne predpisy sú spolu s politikami EÚ vo všeobecnosti výsledkom rozhodnutí, ktoré prijal Európsky parlament (zastupujúci občanov), Rada (zastupujúca vlády jednotlivých členských štátov) a Európska komisia (orgán výkonnej moci, nezávislý od vlád jednotlivých členských štátov EÚ, ktorý presadzuje spoločné záujmy EÚ). Akú rolu zohrávajú aj ďalšie inštitúcie a orgány, je uvedené ďalej v texte.

A. Európsky parlament

Európsky parlament je volený orgán zastupujúci občanov EÚ. Dozerá na činnosti EÚ a spolu s Radou prijíma právne predpisy EÚ. Od roku 1979 sú poslanci Európskeho parlamentu volení priamo v priamych všeobecných voľbách každých päť rokov.

V roku 2014 bol Nemeck Martin Schulz (Pokroková aliancia socialistov a demokratov) opätovne zvolený za predsedu Parlamentu na obdobie dva a pol roka po politickej dohode medzi tromi hlavnými skupinami v proeurópskej väčšine: ľudovou stranou, socialistami a liberálmi.

Počet kresiel jednotlivých krajín v Európskom parlamente

Rakúsko	18
Belgicko	21
Bulharsko	17
Chorvátsko	11
Cyprus	6
Česká republika	21
Dánsko	13
Estónsko	6
Fínsko	13
Francúzsko	74
Nemecko	96
Grécko	21
Maďarsko	21
Írsko	11

Taliansko	73
Lotyšsko	8
Litva	11
Luxembursko	6
Malta	6
Holandsko	26
Poľsko	51
Portugalsko	21
Rumunsko	32
Slovensko	13
Slovinsko	8
Španielsko	54
Švédsko	20
Spojené kráľovstvo	73
Spolu	751

Najdôležitejšie rozpravy Parlamentu prebiehajú počas mesačných stretnutí (známe ako „plenárne zasadnutia“), na ktorých sú v zásade prítomní všetci poslanci EP. Tieto plenárne zasadnutia sa zvyčajne konajú v Štrasburgu vo Francúzsku a každé dodatočné zasadnutia sa konajú v Bruseli. Prípravné práce sa obvykle takisto vykonávajú v Bruseli: „Konferencia predsedov“ – ktorú tvoria predsedovia politických skupín a predseda Parlamentu – stanovuje program rokovania plenárnych zasadnutí, zatiaľ čo 20 parlamentných výborov vypracúva návrhy legislatívnych zmien, o ktorých sa má diskutovať. Každodennú administratívnu činnosť Parlamentu vykonáva generálny sekretariát, ktorý má sídlo v Luxemburgu a Bruseli. Každá politická skupina má aj svoj vlastný sekretariát.

Parlament sa podieľa na legislatívnej činnosti EÚ dvoma spôsobmi:

- Prostredníctvom „spolurozhodovania“, ktoré je riadnym legislatívnym postupom, sa Parlament spolu s Radou delí o rovnakú právomoc prijímať právne predpisy vo všetkých oblastiach politiky, kde sa vyžaduje prijímanie rozhodnutí kvalifikovanou väčšinou hlasov v Rade. Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy predstavujú tieto oblasti 95 % legislatívy EÚ. Rada a Parlament môžu dosiahnuť dohodu hneď v prvom čítaní. Ak sa dohoda nedosiahne ani po dvoch čítaniach, návrh sa predkladá zmierovaciemu výboru.
- Prostredníctvom postupu „súhlasu“ Parlament ratifikuje medzinárodné dohody, ktorých zmluvnou stranou je EÚ (dojednané Komisiou), vrátane novej zmluvy, ktorou sa rozširuje Európska únia.

© Európska únia

Európsky parlament – miesto, kde môže zaznieť aj váš hlas.

Európsky parlament sa s Radou delí aj o právomoc prijímať rozpočet EÚ (návrh rozpočtu predkladá Európska komisia). Parlament môže zamietnuť návrh rozpočtu a v minulosti to už niekoľkokrát aj urobil. Ak sa tak stane, musí sa celý rozpočtový postup začať od začiatku. Vďaka svojim rozpočtovým právomociam má Parlament značný vplyv na tvorbu politiky EÚ.

V neposlednom rade vykonáva Európsky parlament demokratickú kontrolu nad Úniou, a najmä nad Európskou komisiou.

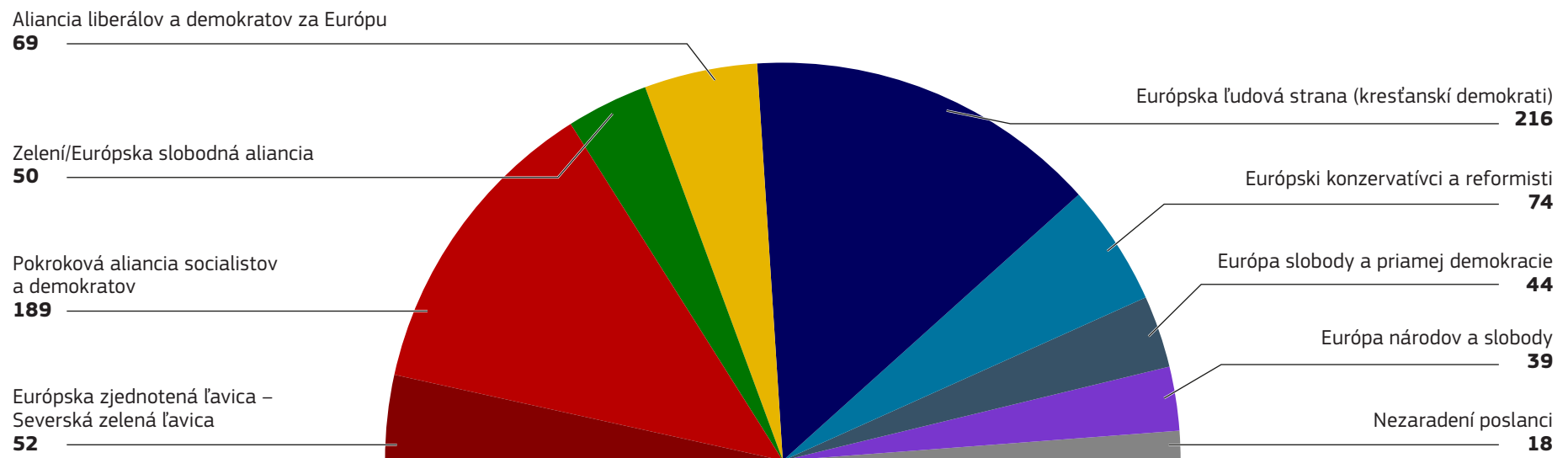
Európsky parlament sa volí každých päť rokov. Medzi 22. a 25. májom 2014 sa uskutočnili ôsme priame voľby, na ktorých sa zúčastnilo 42,5 % z 380 miliónov oprávnených voličov. Táto miera účasti bola zhruba rovnaká ako v predošlých voľbách v roku 2009.

V súlade s Lisabonskou zmluvou si v roku 2014 po prvýkrát každá z celoeurópskych strán zvolila svojho popredného kandidáta, ktorý bol tiež kandidátom na funkciu predsedu Európskej komisie. Európska ľudová strana získala najväčší počet kresiel a Európska rada rozhodla kvalifikovanou väčšinou nominovať na túto pozíciu kandidáta tejto strany. Bol ním Jean-Claude Juncker, bývalý predseda vlády Luxemburska. V Parlamente za neho hlasovala veľká väčšina (422 hlasov „za“, 250 „proti“ a 47 poslancov sa hlasovania zdržalo).

Parlament potom vypočul 27 navrhovaných kandidátov z každého členského štátu s cieľom posúdiť ich vhodnosť na pozície členov Komisie pred schválením Komisie ako celku.

Parlament môže kedykoľvek Komisiu rozpustiť tak, že prijme návrh na vyslovenie nedôvery. Za návrh sa musí vysloviť dvojtretinová väčšina. Parlament tiež dohliada na každodenné spravovanie politik EÚ tým, že Komisii a Rade kladie ústne a písomné otázky.

Politické skupiny v Európskom parlamente

Spolu 751 – Situácia v novembri 2016

Poslanci Európskeho parlamentu a poslanci národných parlamentov členských štátov často úzko spolupracujú. Deje sa tak v rámci politických strán a špecializovaných orgánov, ktoré existujú na tento účel. Od roku 2009 Zmluva o EÚ definuje úlohu národných parlamentov v EÚ. Môžu vyjadrovať svoje stanoviská ku všetkým novým právnym predpisom navrhovaným Komisiou, čím sa zabezpečuje dodržiavanie zásady subsidiarity. Táto zásada hovorí, že EÚ rieši otázky iba v prípade, ak konanie na európskej úrovni je efektívnejšie ako na národnej alebo regionálnej úrovni.

B. Európska Rada

Európska rada je najvyššou inštitúciou EÚ s právomocou prijímať politické rozhodnutia. Tvoria ju hlavy štátov alebo vlád – t. j. prezidenti a/alebo predsedovia vlád – všetkých členských krajín EÚ a predseda Európskej komisie. Zvyčajne sa stretáva štyrikrát za rok v Bruseli. Má stáleho predsedu, ktorého úlohou je koordinovať prácu Európskej rady a zabezpečovať jej kontinuitu. Stály predseda sa volí (kvalifikovanou väčšinou hlasov členov Európskej rady) na obdobie dva

a pol roka s možnosťou jedného opätovného zvolenia do tejto funkcie. Tento post zastáva od 1. decembra 2014 bývalý poľský predseda vlády Donald Tusk.

Európska rada stanovuje ciele EÚ a určuje spôsob, ako ich dosiahnuť. Dáva podnet pre hlavné politické iniciatívy EÚ a prijíma rozhodnutia v dôležitých otázkach, v ktorých Rada ministrov nebola schopná dospieť k dohode. Európska rada sa tiež zaoberá riešením súčasných medzinárodných problémov prostredníctvom „spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky“ – ide o mechanizmus koordinácie zahraničných politík členských štátov EÚ.

C. Rada

Rada (známa aj ako Rada ministrov) je zložená z ministrov vlád jednotlivých krajín EÚ. Členské štáty sa každých šesť mesiacov striedajú v predsedníctve Rady. Na každom zasadnutí Rady sa zúčastňuje jeden minister z každej krajiny EÚ. Ktorí ministri sa zúčastňujú na ktorých zasadnutiach závisí od tém zaradených do programu: zahraničné veci, poľnohospodárstvo, priemysel, doprava, životné prostredie atď.

Predsedníctva Rady ministrov

Rok	Január – jún	Júl – december
2016	Holandsko	Slovensko
2017	Malta	Estónsko
2018	Bulharsko	Rakúsko
2019	Rumunsko	Fínsko
2020	Chorvátsko	Nemecko

Zasadnutiam Rady ministrov zahraničných vecí predsedá vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý je zároveň podpredsedom Komisie. Tento post zastáva od novembra 2014 bývalá ministerka zahraničných vecí Talianska Federica Mogherini.

Hlavnou úlohou Rady je schvaľovať právne predpisy EÚ. O túto právomoc sa zvyčajne delí s Európskym parlamentom. Rada a Parlament sa tiež delia o spoločnú právomoc schvaľovať rozpočet EÚ. Okrem toho Rada podpisuje medzinárodné dohody, ktoré dojednala Komisia.

Rada prijíma svoje rozhodnutia buď jednoduchou väčšinou svojich hlasov, „kvalifikovanou väčšinou“ hlasov, alebo jednomyseľne v závislosti od toho, čo je predmetom rozhodnutia.

V dôležitých otázkach, ako napríklad zdaňovanie, zmeny zmlúv, zavádzanie novej spoločnej politiky alebo nové pristúpenie k Únii, musí Rada dosiahnuť jednomyseľnú zhodu.

Vo väčšine ostatných prípadov sa rozhodnutia prijímajú kvalifikovanou väčšinou hlasov. Znamená to, že Rada môže prijať rozhodnutie iba s takzvanou dvojitou väčšinou. Rozhodnutie sa prijme, ak s ním bude súhlasiť 55 % členských štátov (16 z 28 krajín), ktoré súčasne predstavujú aspoň 65 % obyvateľstva EÚ (približne 332 miliónov občanov z 510 miliónov).

Po zavedení eura sa v rámci Rady vytvoril nový orgán Euroskupina, na zasadnutiach ktorého sa zúčastňujú všetci ministri hospodárstva a financií 19 krajín eurozóny.

D. Európska komisia

Komisia je kľúčová inštitúcia EÚ. Ako jediná má právo vypracúvať návrhy novej legislatívy EÚ, ktorá sa potom predkladá na diskusiu a prijatie Rade a Parlamentu.

Jej členovia sú do funkcie vymenovaní na základe dohody medzi členskými štátmi na obdobie piatich rokov, pričom na ich vymenovanie musí dať súhlas Európsky parlament (tak, ako je uvedené vyššie v texte). Komisia zodpovedá

© Európska únia

Európska komisia je výkonným orgánom EÚ a jej členovia musia neustále načúvať tomu, čo požadujú ľudia, ako je tu zobrazené na príklade jedného z dialógov s občanmi.

Parlamentu, a ak jej Parlament vysloví nedôveru, Komisia ako celok musí podať demisiu.

Každý člen Komisie („komisár“) je z inej krajiny EÚ. Komisia okrem toho pozostáva z predsedu Komisie a vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, ktorý je jedným z podpredsedov Komisie. Súčasná Komisia, ktorej predsedom je Jean-Claude Juncker, začala svoju činnosť 1. novembra 2014. Predseda vymenoval sedem podpredsedov, ktorí majú koordinovať prácu komisárov a zabezpečiť zameranie na prioritné oblasti ním stanovené, akými sú zamestnanosť a rast, digitálny jednotný trh, energetika a zmena klímy a hospodárska a menová únia. Predseda vymenoval Fransa Timmermansa do funkcie prvého podpredsedu, ktorý

je zodpovedný za lepšiu právnu reguláciu a inštitucionálne vzťahy s cieľom zabezpečiť, aby sa Komisia sústredila na najdôležitejšie priority a rešpektovala zásadu subsidiarity.

Komisia je pri výkone právomocí značne nezávislá. Jej úlohou je presadzovať spoločné záujmy Únie, čo znamená, že nesmie prijímať pokyny od vlády žiadnej členskej krajiny. Ako „strážkyňa zmlúv“ musí zabezpečovať, aby sa v členských štátoch vykonávali nariadenia a smernice prijaté Radou a Parlamentom. V prípade, že sa predpisy nevykonávajú, Komisia môže stranu, ktorá porušuje svoje povinnosti, donútiť dodržiavať právo EÚ tak, že podá žalobu na Súdnom dvore.

Ako zložka výkonnej moci EÚ vykonáva Komisia rozhodnutia Rady v takých oblastiach, ako je napríklad spoločná poľnohospodárska politika. Má široké právomoci v oblasti spravovania spoločných politík EÚ, akými sú napríklad výskum a technológie, pomoc tretím krajinám a regionálny rozvoj. Okrem toho spravuje aj rozpočet týchto politík.

Komisárom pomáha administratíva, ktorá sa nachádza hlavne v Bruseli a Luxemburgu. Okrem toho boli zriadené mnohé agentúry na účely vykonávania osobitných úloh Komisie. Ich sídla sú väčšinou v iných európskych mestách.

E. Súdny dvor

Súdny dvor sa stará o dodržiavanie európskeho práva. Súd napríklad potvrdil zákaz diskriminácie osôb so zdravotným postihnutím v práci.

Súdny dvor Európskej Únie so sídlom v Luxemburgu tvoria sudcovia, z ktorých každý zastupuje jednu členskú krajinu EÚ, a jedenásť generálnych advokátov, ktorí týmto sudcom pomáhajú. Sú vymenúvaní na základe spoločnej dohody vlád členských štátov na obnoviteľné funkčné obdobie šiestich rokov. Ich nezávislosť je zaručená. Úlohou Súdneho dvora je zabezpečiť dodržiavanie práva EÚ a správny výklad a uplatňovanie zmlúv.

F. Európska centrálna banka

Európska centrálna banka vo Frankfurt nad Mohanom zodpovedá za spravovanie eura a monetárnu politiku EÚ (pozri kapitolu 7 „Euro“). Jej správna rada sa skladá zo šiestich riaditeľov a guvernérov národných centrálnych bánk z 19 krajín eurozóny. Hlavnou úlohou Európskej centrálnej banky je udržiavanie

cenovej stability a dohľad nad bankami v eurozóne. Bývalý guvernér talianskej národnej banky Mario Draghi je prezidentom Európskej centrálnej banky od roku 2011.

G. Dvor audítorov

Európsky dvor audítorov so sídlom v Luxemburgu bol zriadený v roku 1975. Skladá sa z jedného člena z každej krajiny EÚ, vymenovaného na funkčné obdobie šiestich rokov na základe dohody medzi členskými štátmi dosiahnutej po porade s Európskym parlamentom. Dvor audítorov zabezpečuje, aby všetky príjmy a výdavky EÚ boli vykázané v súlade s právnymi predpismi a riadnym spôsobom a aby sa náležite spravoval rozpočet EÚ.

II. ĎALŠIE ORGÁNY

A. Európsky hospodársky a sociálny výbor

Pri prijímaní rozhodnutí vo viacerých oblastiach konzultuje Rada a Európska komisia Európsky hospodársky a sociálny výbor. Jeho členovia zastupujú rôzne hospodárske a sociálne záujmové skupiny, ktoré ako celok tvoria „organizovanú občiansku spoločnosť“. Rada ich vymenúva na funkčné obdobie piatich rokov.

B. Výbor regiónov

Výbor regiónov pozostáva z predstaviteľov regionálnych a miestnych samospráv. Do funkcie ich navrhujú členské štáty a Rada ich vymenúva na funkčné obdobie piatich rokov. Rada a Komisia musia s výborom konzultovať otázky, ktoré sú podstatné z hľadiska regiónov. Výbor môže vydávať stanoviská aj z vlastnej iniciatívy.

C. Európska investičná banka

Európska investičná banka so sídlom v Luxemburgu poskytuje pôžičky a záruky na pomoc menej rozvinutým regiónom EÚ a na zvýšenie konkurencieschopnosti firiem.

D. Európsky ombudsman

Ombudsmana volí Európsky parlament na obnoviteľné obdobie piatich rokov. Jeho úlohou je preskúmavať sťažnosti týkajúce sa nekvalitnej správy v inštitúciách EÚ. Sťažnosti môžu podávať občania, spoločnosti a obyvatelia EÚ. Bývalá ombudsmanka Írska Emily O'Reilly je európskou ombudsmankou od roku 2013.

Migrácia

Obchod

Rast

Vnútrotrh

Hospodárstvo

Práva

**Pracovné
miesta**

Spravodlivosť

Digitálne
technológie

Energia
Investície

Klíma

Čo Únia
robí?

KAPITOLA

S

- ▶ Európska únia vykonáva politiky v celej škále oblastí, kde podľa názoru európskych lídrov je spoločná činnosť osožná. Týka sa to jednotného trhu, eura, podpory hospodárskeho rastu, bezpečnosti, spravodlivosti a zahraničných vecí (pozri ďalšie kapitoly).
Medzi ostatné oblasti politiky patria:
 - inovačné politiky, ktoré podporujú použitie nových riešení v oblastiach, akými sú ochrana klímy a životného prostredia, výskum a energetika,
 - politiky solidarity (známe aj ako kohézne politiky) v regionálnych, poľnohospodárskych a sociálnych záležitostiach.
- ▶ EÚ financuje tieto politiky prostredníctvom ročného rozpočtu, ktorý umožňuje dopĺňať opatrenia vlád jednotlivých štátov a zvyšuje ich hodnotu. Rozpočet EÚ nie je v porovnaní s celkovým bohatstvom jej členských štátov vysoký: predstavuje len 1,04 % ich spoločného hrubého národného dôchodku.

I. INOVAČNÉ POLITIKY

© Westend61/gettyimages

EÚ má poprednú úlohu v boji proti zmene klímy a podpore udržateľného rozvoja.

Činnosti Európskej únie majú vplyv na každodenný život jej občanov, pretože riešia skutočné problémy spoločnosti, akými sú ochrana životného prostredia, zdravie, technologické inovácie, energetika atď.

A. Životné prostredie a udržateľný rozvoj

Vedci už od 60. rokov 20. storočia varujú, že sa zvyšuje teplota Zeme. Politickí lídri spočiatku reagovali pomaly, ale v roku 1988 Organizácia Spojených národov založila Medzivládny panel o zmene klímy. Tento panel expertov dokázal upriamiť pozornosť sveta na potenciálne katastrofálne dôsledky globálneho otepľovania, ktoré spôsobujú emisie škodlivých plynov pochádzajúce najmä zo spaľovania fosílnych palív obsahujúcich uhľovodíky.

V roku 2008 Európska únia významne prispela k boju proti zmene klímy. Európska rada sa dohodla, že do roku 2020 Európska únia zníži svoje emisie o najmenej 20 % (v porovnaní s úrovňou v 90. rokoch 20. storočia), zvýši podiel obnoviteľných zdrojov energie na trhu na 20 % a zníži celkovú spotrebu energie o 20 %. V roku 2014 sa lídri EÚ dohodli na ambicióznejšom ciele, ktorým je zníženie do roku 2030 v porovnaní s rokom 1990 najmenej o 40 %. Krajiny EÚ tiež konali rozhodne a spolu, a to s cieľom zabezpečiť, aby konferencia Organizácie Spojených národov o zmene klímy, ktorá sa uskutočnila v decembri 2015 v Paríži, viedla k záväznej dohode 195 krajín o tom, že globálne oteplenie nesmie presiahnuť 2 °C. Najchudobnejšie krajiny sveta potrebujú finančnú pomoc na zníženie emisií a na prispôsobenie sa zmene klímy. Na tento účel prispeje EÚ od roku 2014 do roku 2020 sumou najmenej 14 miliárd EUR z Európskeho rozvojového fondu. Politický proces ratifikácie Parížskej dohody Európskou úniou bol dokončený 4. októbra 2016, keď Európsky parlament schválil ratifikáciu, čím umožnil jej vstup do platnosti.

Krajiny EÚ sa dohodli na záväzných právnych predpisoch zameraných na dosiahnutie zníženia škodlivých emisií v rámci EÚ. Veľa úsilia predstavuje investovanie do novej technológie, čo tiež vytvára pracovné miesta a hospodársky rast. Účelom „systému obchodovania s emisiami“ v rámci celej Únie je zabezpečiť, aby požadované obmedzenie emisií nebezpečných plynov prebehlo efektívne.

EÚ sa tiež zaoberá riešením širokej škály ďalších problémov životného prostredia, ku ktorým patrí hluk, odpady, ochrana prirodzených biotopov, výfukové plyny, chemické látky, priemyselné havárie a čistota vody na kúpanie. Tiež sa usiluje o prevenciu prírodných alebo človekom spôsobených katastrof, akými sú napríklad úniky ropy alebo lesné požiare.

EÚ neustále zlepšuje svoje právne predpisy s cieľom zlepšiť ochranu verejného zdravia. Napríklad došlo k prepracovaniu právnych predpisov EÚ o chemických látkach, ktorým sa predošlé viaceré normy nahradili jednotným systémom registrácie, hodnotenia a povoľovania chemických látok (REACH). Tento systém používa centrálnu databázu, ktorú spravuje Európska chemická agentúra so sídlom v Helsinkách. Cieľom je predchádzať znečisťovaniu ovzdušia, vody, pôdy a budov, zachovávať biodiverzitu, zlepšovať zdravie a bezpečnosť občanov EÚ a súčasne udržiavať konkurencieschopnosť európskeho priemyslu.

B. Technologické inovácie

Zakladatelia Európskej únie správne rozpoznali, že budúca prosperita Európy závisí od jej schopnosti zachovať si popredné miesto v oblasti technológií. Pochopili obrovské výhody, ktoré prinesie spoločný európsky výskum. Preto

v roku 1958 popri Európskom hospodárskom spoločenstve založili aj Euratom – Európske spoločenstvo pre atómovú energiu. Jeho účelom bolo spoločné využívanie atómovej energie krajinami EÚ na mierové účely, a to s pomocou Spoločného výskumného centra, ktoré sa skladá zo siedmich výskumných inštitúcií.

Aby však európsky výskum mohol udržať krok so stále väčšou konkurenciou vo svete, muselo dôjsť k jeho diverzifikácii. Ďalej bolo nutné odbúrať bariéry medzi národnými výskumnými programami, podnietiť k spolupráci čo možno najširšiu vedeckú obec a vytvoriť priaznivé podmienky na priemyselné využitie ich objavov.

Zámerom spoločného výskumu na úrovni EÚ v súčasnosti je dopĺňať národné výskumné programy. Sústreďuje sa na projekty, ktoré spájajú viaceré laboratóriá v niekoľkých krajinách EÚ. Okrem toho podporuje základný výskum v takých oblastiach, ako je napríklad kontrolovaná termonukleárna fúzia – čo je potenciálne nevyčerpatelný zdroj energie pre 21. storočie. Navyše podporuje výskum a technický vývoj v kľúčových odvetviach, akými sú napríklad elektronika a počítače, ktoré čelia silnej konkurencii z mimoeurópskych krajín.

Cieľom EÚ je vynakladať 3 % svojho HDP na výskum. Hlavným prostriedkom financovania výskumu EÚ je súbor niekoľkých tzv. rámcových programov. Horizont 2020 je ôsmy rámcový program pre výskum a technologický rozvoj, ktorý pokrýva obdobie rokov 2014 až 2020. Väčšina prostriedkov z viac ako 80-miliardového rozpočtu sa vynakladá na výskum v takých oblastiach, akými sú zdravie, potraviny a poľnohospodárstvo, informačné a komunikačné technológie, nanoveda, energetika, životné prostredie, doprava, bezpečnosť a vesmír a sociálno-ekonomické vedy. Iné programy podporujú medzinárodnú spoluprácu v projektoch špičkového výskumu a poskytujú podporu pre výskumníkov a ich kariérny rozvoj.

C. Energia

Viac než polovica všetkých zdrojov energie v EÚ sa v súčasnosti dováža, čo z EÚ robí najväčšieho dovozcu energie na svete. Európania sú citliví voči výpadkom v dodávkach energie alebo cenovým výkyvom spôsobeným medzinárodnými krízami. V tomto kontexte EÚ pracuje na znížení spotreby fosílnych palív a zvrátení procesu globálneho otepľovania.

© sergiob/fotolia

Energetické siete v Európe sa musia lepšie prepojiť, aby mohli dodávať energiu bezpečnejšie a efektívnejšie.

Podnikajú sa viaceré kroky, ku ktorým patrí napríklad úspora energie prostredníctvom jej rozumnejšieho využívania, vyvíjanie alternatívnych zdrojov energie (najmä obnoviteľné zdroje energie) a zintenzívnenie medzinárodnej spolupráce. Lepšia izolácia budov je jednou z kľúčových oblastí, keďže práve v nej EÚ používa 40 % svojej energie a vytvára 36 % škodlivých emisií, akými sú napríklad skleníkové plyny. Výskum a vývoj v oblasti energetiky sa v Európe sústreďuje na solárnu a veternú energiu, energiu z biomasy a jadrovú energiu.

Dôležitou prioritou energetickej politiky je zabezpečiť lepšie prepojenie energetických a rozvodných sietí naprieč Európou. Povedie to k účinnejšiemu využívaniu energie jednak z technického hľadiska a jednak vzhľadom na spoločné trhy. Väčšina projektov, ktoré profitujú z Investičného plánu pre Európu, ktorý odštartoval predseda Juncker v roku 2014, podporuje efektívnu, čistú a obnoviteľnú energiu. Patrí sem prepojenie energetických sietí Španielska a Portugalska s Francúzskom a prepojenie energetických sietí okolo Baltického mora.

Európa tiež pôsobí na medzinárodnom poli, najmä spoločne s Ruskom a Blízkym východom, s cieľom zaručiť kontinuitu dodávok energie.

II. POLITIKY SOLIDARITY

Aby sa zabezpečilo riadne fungovanie jednotného trhu (pozri kapitolu 6), je potrebné naprávať nerovnováhy na tomto trhu. Toto je účelom tzv. politik solidarity EÚ, ktoré sú určené na poskytovanie pomoci menej rozvinutým regiónom a tým sektorom hospodárstva, ktoré prechádzajú ťažkým obdobím. EÚ tiež pomáha pri reštrukturalizácii odvetví, ktoré boli tvrdo zasiahnuté rýchlo rastúcou medzinárodnou konkurenciou.

A. Regionálna pomoc a politika súdržnosti

Z rozpočtu EÚ na roky 2014 – 2020 sa v členských štátoch EÚ, ich regiónoch a mestách v rámci politiky súdržnosti EÚ investuje 325 miliárd EUR, resp. 34 % rozpočtu EÚ na podporu celoeurópskych cieľov vytvárania rastu a pracovných miest, ako aj riešenia zmeny klímy, energetickej závislosti a sociálneho vylúčenia.

Tieto ciele sa financujú z osobitných fondov EÚ, ktoré dopĺňajú alebo stimulujú investície súkromného sektora, ústredných vlád a regionálnych samospráv:

Anna z poľského Lublinu prevádzkuje vlastnú škôlku sčasti aj vďaka projektu zameranému na podnikanie žien a podporovanému z Európskeho sociálneho fondu.

© Európska únia

- **Európsky fond regionálneho rozvoja** slúži na financovanie projektov regionálneho rozvoja a na stimuláciu rastu hospodárstva zaostávajúcich regiónov. Patrí sem aj opätovný rozvoj priemyselných zón v úpadku.
- **Európsky sociálny fond** slúži na financovanie odborného vzdelávania a na pomoc ľuďom pri hľadaní práce. Navrhla sa nová iniciatíva s rozpočtom 6 miliárd EUR, ktorá má pomôcť mladým ľuďom pri vstupe na trh práce v regiónoch, kde nezamestnanosť mladých ľudí prevyšuje hranicu 25 %. Financovanie sa sústreďuje najmä na zaistenie toho, aby nezamestnaní získali relevantné vzdelanie.
- **Kohézny fond** slúži na financovanie dopravnej infraštruktúry a environmentálnych projektov v tých krajinách EÚ, ktorých HDP na obyvateľa je nižší ako 90 % priemeru EÚ.

B. Spoločná poľnohospodárska politika a spoločná rybárska politika

Cieľmi spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, tak ako boli stanovené v pôvodnej Rímskej zmluve z roku 1957, bolo zabezpečiť primeranú životnú úroveň poľnohospodárov, stabilizovať trhy, zabezpečiť rozumné spotrebiteľské ceny potravinárskych výrobkov a modernizovať poľnohospodársku infraštruktúru. Tieto ciele sa do veľkej miery podarilo splniť. Okrem toho je v súčasnosti

zabezpečené nepretržité zásobovanie poľnohospodárskymi výrobkami za stabilné ceny, ktoré sú chránené pred výkyvmi na svetovom trhu. Spoločná poľnohospodárska politika sa financuje z prostriedkov Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka.

Poľnohospodárska politika EÚ sa však stala obeťou svojho vlastného úspechu. Produkcia prevýšila spotrebu, čím značne zaťažila rozpočet EÚ. V záujme vyriešenia tohto problému bolo nutné poľnohospodársku politiku zreformovať. Tieto reformy priniesli výsledky: produkcia sa znížila.

Novou úlohou komunity poľnohospodárov je zabezpečiť istú hospodársku činnosť v každej vidieckej oblasti a chrániť rôznorodosť a udržateľnosť európskeho vidieka. Táto rôznorodosť a úcta k „vidieckemu spôsobu života“, t. j. životu v harmónii s prírodou, sú dôležitou súčasťou európskej identity. Európske poľnohospodárstvo musí navyše zohrávať dôležitú úlohu v boji proti zmene klímy, ochrane fauny a flóry a zabezpečovaní potravín pre obyvateľstvo sveta.

Okrem toho sú zavedené systémy, ktoré slúžia na podporu a ochranu názvov lokálnych a regionálnych kvalitných poľnohospodárskych produktov a potravín v EÚ.

Európska únia má tiež spoločnú rybársku politiku. Na európskej úrovni sa stanovili pravidlá o riadení rybárskych flotíl a ochrane populácií rýb.

C. Sociálny rozmer

Cieľom sociálnej politiky EÚ je naprávať najzjavnejšie nerovnosti v európskej spoločnosti. Európsky sociálny fond bol založený v roku 1961 cieľom podporiť vytváranie pracovných miest a pomôcť pracovníkom meniť typ práce i zeme-pisné miesto jej výkonu.

Finančná pomoc nie je jediný spôsob, ktorým sa EÚ usiluje o zlepšenie sociálnych podmienok v Európe. Pomoc sama o sebe nikdy nemôže vyriešiť problémy spôsobené hospodárskou recesiou alebo nedostatočnou rozvinutosťou regiónu. Dynamické účinky rastu musia predovšetkým podnecovať sociálny pokrok. Na to je potrebná legislatíva, ktorou sa zaručuje stabilný súbor minimálnych práv. Niektoré z týchto práv sú zakotvené v zmluvách, napríklad právo žien a mužov na rovnaké odmeňovanie za rovnakú prácu. Ďalšie sú stanovené v smerniciach o ochrane pracovníkov (zdravie a bezpečnosť pri práci) a základných bezpečnostných normách.

Charta základných sociálnych práv pracovníkov EÚ, ktorá bola neoddeliteľnou súčasťou Zmluvy o EÚ z roku 1997, stanovuje práva, ktoré by mali využívať všetci pracovníci v EÚ: voľný pohyb, spravodlivé finančné odmeňovanie za prácu, lepšie pracovné podmienky, sociálna ochrana, právo na združovanie a kolektívne vyjednávanie, právo na odborné vzdelávanie, rovné zaobchádzanie so ženami a s mužmi, informovanie, konzultovanie a participácia pracovníkov, ochrana zdravia a bezpečnosť pri práci, ochrana detí, starších osôb a osôb so zdravotným postihnutím.

Prebieha diskusia o tom, ako organizovať európsku sociálnu ochranu na pracovnom trhu budúcnosti, ktorý je čoraz viac ovplyvňovaný novými technológiami a globalizáciou.

III. ROZPOČET EÚ

Na financovanie svojich politík má Európska únia na každý rok rozpočet, ktorý v roku 2016 predstavoval viac ako 155 miliárd EUR. To predstavuje 1,04 % celkového hrubého domáceho dôchodku všetkých členských štátov spolu.

Tento rozpočet je financovaný z tzv. vlastných zdrojov EÚ. Tieto zdroje sa čerpajú najmä z:

- colných poplatkov na produkty dovážané do EÚ vrátane poľnohospodárskych poplatkov;
- percentuálnej časti dane z pridanej hodnoty (DPH) uplatňovanej na tovar a služby v rámci EÚ;
- príspevkov členských štátov, ktoré zodpovedajú hospodárskej sile danej krajiny.

Rozdelenie výdavkov možno znázorniť rozpočtom na rok 2016:

- inteligentný a inkluzívny rast: 70 miliárd EUR vrátane podpory regiónov a investícií, výskumných programov a transeurópskych dopravných a energetických sietí;
- prírodné zdroje: 62 miliárd EUR, najmä na poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie;

- bezpečnosť a občianstvo: 4 miliardy EUR, napríklad na ochranu hraníc a program Erasmus+;
- Európa vo svete: 9 miliárd EUR na zahraničnú politiku a rozvojovú pomoc;
- administratívne náklady: 9 miliárd EUR.

Každý ročný rozpočet je súčasťou sedemročného rozpočtového cyklu, ktorý je známy ako „viacročný finančný rámec“. Finančné rámce navrhuje Európska komisia a členské štáty ich musia jednomyselne schváliť. Okrem toho ich musí prerokovať a odsúhlasiť aj Európsky parlament. O viacročnom finančnom rámci na obdobie rokov 2014 – 2020 sa rozhodlo v roku 2013. V porovnaní s predchádzajúcim obdobím rokov 2007 až 2013 bol celkový výdavkový limit znížený o približne 3 % v reálnom vyjadrení.

V súčasnom pláne výdavkov ide o snahu o zvýšenie rastu a zamestnanosti v Európe, podporu udržateľného poľnohospodárstva a vytvorenie Európy, ktorá je ohľadupľnejšia k životnému prostrediu. Obsahuje navýšenie finančných prostriedkov na inovácie, vzdelávanie a odbornú prípravu a vonkajšie vzťahy. Osobitné finančné prostriedky sa využijú na boj proti trestnej činnosti a terorizmu, ako aj na migračné a azylové politiky. Očakáva sa, že výdavky na klímu budú v období rokov 2014 – 2020 predstavovať najmenej 20 % výdavkov EÚ.

Desať priorít pre Európu

Od novembra 2014 si Európska komisia pod vedením Jeana-Clauda Junckera určila nasledujúcich desať hlavných priorít.

1. Ďalšie posilnenie zamestnanosti, rastu a investícií

2. Prepojený digitálny jednotný trh

3. Odolná energetická únia uplatňujúca výhľadovú politiku v oblasti zmeny klímy

4. Lepší a spravodlivejší vnútorný trh s posilnenou priemyselnou základňou

5. Hlbšia a spravodlivejšia hospodárska a menová únia

6. Primeraná a vyvážená dohoda o voľnom obchode so Spojenými štátmi americkými

7. Priestor spravodlivosti a základných práv založený na vzájomnej dôvere

8. Nová politika v oblasti migrácie

9. Silnejšia pozícia na medzinárodnej scéne

10. Únia demokratických zmien

Úlohy jednotlivých aktérov. Rozdelenie pôsobnosti medzi EÚ a jej členskými štátmi

Do výlučnej pôsobnosti Európskej únie patrí:

- colná únia
- pravidlá hospodárskej súťaže v rámci jednotného trhu
- menová politika pre krajiny eurozóny
- ochrana morských biologických zdrojov v rámci spoločnej rybárskej politiky
- spoločná obchodná politika
- uzatváranie medzinárodných dohôd, ak to vyplýva z právnych predpisov EÚ

Do spoločnej pôsobnosti Európskej únie a jej členských štátov patrí:

- jednotný trh
- aspekty sociálnej politiky vymedzené v Lisabonskej zmluve
- hospodárska a sociálna súdržnosť
- poľnohospodárstvo a rybné hospodárstvo s výnimkou ochrany morských biologických zdrojov
- životné prostredie
- ochrana spotrebiteľa
- doprava
- transeurópske siete

Do spoločnej pôsobnosti Európskej únie a jej členských štátov patrí:

- energetika
- vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti
- aspekty spoločných bezpečnostných výziev týkajúce sa verejného zdravia vymedzené v Lisabonskej zmluve
- výskum, technologický rozvoj a vesmír
- spolupráca v oblasti rozvoja a humanitárna pomoc

Oblasti, ktoré naďalej patria do pôsobnosti členských štátov a kde EÚ môže zohrávať podpornú alebo koordinujúcu úlohu:

- ochrana a zlepšovanie zdravia ľudí
- priemysel
- kultúra
- cestovný ruch
- vzdelávanie, odborné vzdelávanie, mládež a šport
- civilná ochrana
- administratívna spolupráca

KAPITOLA

6

Jednotný trh

Doprava
Investície

Mobilita

Ochrana

Bankovníctvo

Voľný pohyb

Práva

Prístup

Hospodárska súťaž

Zdravie

Spravodlivosť

Príležitosti

- ▶ Jednotný trh je jedným z najväčších úspechov EÚ. Obmedzenia v obchodovaní a voľnej súťaži medzi členskými krajinami sa postupne odstránili, čo pomohlo zvýšiť životnú úroveň.
- ▶ Základ jednotného trhu tvoria „štyri slobody“: voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu.
- ▶ EÚ v priebehu rokov zaviedla viaceré politiky (v oblasti dopravy, hospodárskej súťaže atď.) s cieľom zabezpečiť, aby čo najviac podnikov a spotrebiteľov malo prospech z otvorenia jednotného trhu.
- ▶ Jednotný trh sa však stále nezmenil na jednotné hospodárstvo: niektoré odvetvia (najmä služby všeobecného záujmu) sú stále regulované vnútroštátnymi predpismi jednotlivých štátov. Sloboda poskytovať služby má pozitívny účinok, nakoľko stimuluje hospodársku činnosť.
- ▶ Finančná kríza, ktorá sa začala v roku 2008, podnietila EÚ k vytvoreniu „bankovej únie“ s prísnejšími pravidlami na ochranu úspor a spoločným európskym dohľadom nad bankami.

I. DOSIAHNUTIE CIEĽA NA ROK 1993

A. Pôvodný spoločný trh

Zmluva z roku 1957 o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva umožnila zrušiť colné prekážky medzi členskými krajinami a používať spoločný colný sadzobník na dovoz z krajín, ktoré neboli členmi Spoločenstva. Tento cieľ sa dosiahol 1. júla 1968.

Clá sú však len jeden aspekt protekcionizmu. V 70. rokoch 20. storočia existovali ďalšie obchodné prekážky, ktoré bránili úplnej realizácii spoločného trhu. Technické, zdravotné a bezpečnostné normy, devízové kontroly a právne predpisy jednotlivých krajín upravujúce právo vykonávať určité povolania, toto všetko boli faktory obmedzujúce voľný pohyb osôb, tovaru a kapitálu.

B. Cieľ na rok 1993

Komisia na čele s predsedom Jacquesom Delorsom zverejnila v júni 1985 bielu knihu, v ktorej stanovila plán zrušiť do siedmich rokov všetky fyzické, technické a daňové prekážky voľného pohybu v EHS. Cieľom bolo stimulovať rast

obchodnej a priemyselnej činnosti v rámci „jednotného trhu“ – veľkého, zjednoteného hospodárskeho priestoru porovnateľného so Spojenými štátmi americkými.

Rokovania medzi vládami členských štátov viedli k novej zmluve – Jednotnému európskemu aktu, ktorý nadobudol platnosť v júli 1987. Táto zmluva obsahovala aj tieto ustanovenia:

- rozšírenie právomocí EHS v niektorých oblastiach politiky (napr. sociálna politika, výskum a životné prostredie);
- vytvorenie spoločného trhu do konca roku 1992;
- častejšie používanie väčšinového hlasovania v Rade ministrov s cieľom uľahčiť prijímanie rozhodnutí o jednotnom trhu.

II. POKROK PRI BUDOVANÍ JEDNOTNÉHO TRHU

A. Fyzické prekážky

Všetky hraničné kontroly tovaru vnútri EÚ boli zrušené spolu s colnými kontrolami ľudí, ale polícia stále vykonáva náhodné kontroly ako súčasť boja proti trestnej činnosti a drogám.

V júni 1985 päť z desiatich členských štátov podpísalo Schengenskú dohodu, na základe ktorej sa policajné zbory týchto krajín podujali spolupracovať, a vytvorila sa spoločná azylová a vízová politika. Umožnilo to úplne zrušiť kontroly osôb na hraniciach medzi krajinami Schengenu (pozri kapitolu 10: „Európa slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“). Dnes tvorí schengenský priestor 26 európskych krajín vrátane štyroch, ktoré nie sú členmi Európskej únie (Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko).

B. Technické prekážky

Krajiny EÚ sa dohodli na vzájomnom uznávaní predpisov o predaji väčšiny tovarov. Od vynesenia významného rozsudku Európskeho súdneho dvora vo veci Cassis de Dijon v roku 1979 platí, že každý výrobok, ktorý sa legálne vyrába a predáva v jednom členskom štáte, sa musí dať uviesť na trh vo všetkých ostatných členských štátoch.

Pokiaľ ide o služby, krajiny EÚ vzájomne uznávajú alebo koordinujú svoje vnútroštátne predpisy a umožňujú tak ľuďom výkon povolání v oblastiach, ako sú

napríklad právo, medicína, cestovný ruch, bankovníctvo alebo poisťovníctvo. Voľný pohyb osôb je však ešte nie je úplný. Napriek prijatiu smernice o uznávaní odborných kvalifikácií v roku 2005 stále existujú prekážky brániace ľuďom presťahovať sa do inej krajiny EÚ alebo vykonávať tam určité druhy práce. Kvalifikovaní ľudia (či už právnici alebo lekári, stavbári alebo inštalatéri) majú čoraz väčšiu slobodu vykonávať svoje povolanie kdekoľvek v Európskej únii.

Európska komisia podnikla kroky na zvýšenie mobility pracovníkov a najmä na zabezpečenie toho, aby sa diplomy a kvalifikácia získané v jednej krajine EÚ uznávali vo všetkých ďalších krajinách EÚ.

Niektorí ľudia pracujú dočasne v inej krajine EÚ, napríklad, ak stavebná spoločnosť má projekt v inej krajine EÚ, než v tej, v ktorej sídli. Pravidlá EÚ stanovujú, že pracovné podmienky takzvaných vyslaných pracovníkov musia byť na rovnakej úrovni ako podmienky ostatných pracovníkov v krajine, v ktorej sa daná práca vykonáva.

C. Daňové prekážky

Daňové prekážky sa zmenšili vďaka čiastočnému zosúladieniu sadzieb DPH. Členské štáty sa dohodli na spoločných pravidlách a minimálnych sadzbách s cieľom zamedziť narušeniu cezhraničnej hospodárskej súťaže v rámci EÚ.

D. Verejné obstarávanie

Obstarávanie na práce vo verejnom sektore tvorí hlavnú časť hospodárstva, ktorá predstavuje 19 % HDP. Na verejnom obstarávaní v každej krajine EÚ sa teraz môže zúčastniť uchádzač z ktorejkoľvek krajiny EÚ. Je to vďaka smerniciam EÚ, ktoré sa týkajú služieb, dodávok a prác v mnohých odvetviach vrátane vodného hospodárstva, energetiky a telekomunikácií.

Jednotný trh je prospešný pre všetkých spotrebiteľov. Napríklad otvorenie národných trhov so službami stlačilo cenu vnútroštátnych telefonických hovorov a roamingu na zlomok ceny, ktorá sa účtovala pred 10 až 15 rokmi. Konkurenčný tlak takisto významne znížil cenu leteniek v Európe.

III. POKRAČUJÚCE ÚSILIE

A. Finančné služby

V roku 2008 po kríze na trhu s hypotékami „nízkej kreditnej kvality“ v Spojených štátoch amerických otriasla svetovými bankovými systémami a ekonomikami masívna finančná kríza a v roku 2009 uvrhla Európsku úniu do recesie. Súčasťou následných reakcií bolo zreformovať spôsob fungovania bánk a finančných inštitúcií tak, aby sa zvýšila ich transparentnosť a zodpovednosť. Umožnilo to vytvorenie „bankovej únie“. Nové pravidlá EÚ poskytujú väčšiu ochranu vkladov v bankách, zvyšujú objem kapitálu, ktorým musia banky disponovať, aby sa stali stabilnejšími, regulujú komplikované finančné produkty a obmedzujú bonusy členov vedenia bánk. Na banky v eurozóne dohliada celoeurópsky systém pod vedením Európskej centrálnej banky. Vytvorili sa tiež nové pravidlá pre zánik bánk v ťažkostiach. Osobitný fond teraz zaisťuje, aby náklady, ktoré vzniknú pri takomto zániku, niesli banky a nie daňoví poplatníci.

Európski lídri pracujú na ďalšom posilnení jednotných trhov pre kapitál. Cieľom je uľahčiť malým podnikom financovanie ich činnosti a zvýšiť atraktivnosť investovania v Európe.

Prebiehajú tiež diskusie o reforme zdaňovania právnických osôb. Zámerom je, aby sa členské štáty EÚ dohodli na spoločných pravidlách výpočtu základu dane podnikov. Krajiny by si naďalej ponechali rôzne daňové sadzby, ale vďaka spoločným pravidlám by bolo pre podniky lacnejšie vykonávať činnosť za hranicami a znížila by sa miera vyhýbania sa daňovým povinnostiam. Tiež sa tým znemožní, aby jednotlivé krajiny podnikom ponúkali výhodné daňové podmienky s cieľom pritiahnúť investície zo zahraničia.

B. Pirátstvo a falšovanie

Výrobky EÚ potrebujú ochranu pred pirátstvom a falšovaním. Európska komisia odhaduje, že táto trestná činnosť stojí EÚ tisíce pracovných miest ročne. Preto Komisia a členské štáty spoločne pracujú na rozšírení ochrany autorských práv a patentovej ochrany.

© Rolf Brudere/Corbis

Liberalizáciou telekomunikačného trhu priniesla EÚ výrazné zníženie nákladov.

IV. POLITIKY PODPORUJÚCE JEDNOTNÝ TRH

A. Doprava

Aktivity EÚ sa doposiaľ zameriavali hlavne na zabezpečenie slobody poskytovať služby v cestnej doprave. To znamená poskytnúť dopravným spoločnostiam najmä voľný prístup na trh s medzinárodnou dopravou a umožniť dopravným firmám z ktorejkoľvek krajiny EÚ prevádzkovať svoju činnosť vo všetkých ostatných krajinách EÚ. EÚ sa usiluje takisto zabezpečiť spravodlivú súťaž v cestnej doprave, napríklad prostredníctvom harmonizácie predpisov o kvalifikácii pracovníkov a prístupe na trh, slobody podnikať a poskytovať služby, časov jazdy a bezpečnosti cestnej premávky.

Leteckej doprave v Európe v minulosti dominovali silní národní prepravcovia a letiská vo vlastníctve štátu. Jednotný trh to všetko zmenil. Všetky letecké spoločnosti z EÚ môžu teraz prevádzkovať svoje lety na ktorejkoľvek leteckej trase v EÚ a môžu si voľne stanovovať cenu leteniek. v dôsledku toho sa začalo lietať na mnohých nových trasách a došlo k dramatickému poklesu cien. Bolo to prospešné pre všetkých – od cestujúcich cez letecké spoločnosti a letiská až po zamestnancov.

Podobne je prínosom pre cestujúcich aj zvyšujúca sa konkurencia medzi železničnými spoločnosťami.

Lodná doprava – bez ohľadu na to, či ju prevádzkuje európska spoločnosť alebo sa loď plaví pod vlajkou krajiny, ktorá nie je členom EÚ – podlieha predpisom EÚ o hospodárskej súťaži. Tieto predpisy majú odstrániť nečestné cenové praktiky

(zvýhodňujúce vlajky), ako aj riešiť problémy, ktorým čelí lodiarsky priemysel v Európe.

Európska únia financuje ambiciózne nové technologické projekty, akými sú napríklad satelitný navigačný systém Galileo, Európsky systém riadenia železničnej dopravy a SESAR – program modernizácie systémov manažmentu letovej prevádzky. Značne sa sprísnil predpis o bezpečnosti cestnej premávky (týkajúce sa oblastí ako údržba vozidiel, preprava nebezpečného tovaru a bezpečnosť ciest). Práva cestujúcich sú takisto predmetom lepšej ochrany vďaka implementácii komplexného súboru práv pre všetky druhy dopravy: cestnú, leteckú, železničnú a vodnú. Cestujúci v EÚ vrátane osôb so zdravotným postihnutím a so zníženou pohyblivosťou majú nárok na presné, včasné a prístupné informácie, pomoc a v určitých prípadoch aj na kompenzáciu po zrušení alebo meškaní spoja. Investícia do dopravnej infraštruktúry je hlavnou prioritou Investičného plánu pre Európu, ktorý EÚ odštartovala v roku 2014.

B. Hospodárska súťaž

Politika EÚ v oblasti hospodárskej súťaže má podstatný význam z hľadiska zabezpečenia nielen voľnej, ale aj spravodlivej hospodárskej súťaže na európskom jednotnom trhu. Túto politiku vykonáva Európska komisia a spolu so Súdny dvorom zabezpečuje jej dodržiavanie.

Cieľom tejto politiky je zabrániť narušeniu voľnej hospodárskej súťaže v rámci jednotného trhu v dôsledku kartelových dohôd medzi podnikmi, pomoci zo strany verejných orgánov alebo nespravodlivého monopolu.

Pomocou bankovej únie EÚ zavádza prísnejšie pravidlá, aby sa zaistilo bezpečnejšie fungovanie bánk.

Každú dohodu, na ktorú sa vzťahujú ustanovenia zmluvy, musia dotknuté spoločnosti alebo orgány oznámiť Európskej komisii. Komisii sa musí oznámiť aj akákoľvek fúzia alebo prevzatie spoločnosti, ktoré by mohlo viesť k dominantnému postaveniu spoločnosti na určitom trhu. Komisia môže priamo uložiť pokutu každej spoločnosti, ktorá porušuje pravidlá hospodárskej súťaže alebo neposkytne požadované oznámenie – ako sa to stalo v prípade spoločnosti Microsoft, ktorej bola v roku 2008 uložená pokuta vo výške 900 miliónov EUR. V roku 2015 Komisia začala vyšetřovať amerického internetového giganta Google a ruskú plynárenskú spoločnosť Gazprom pre možné zneužitie dominantného postavenia na trhu. V apríli 2016 Komisia informovala spoločnosť Google o svojom predbežnom stanovisku, že táto spoločnosť v rozpore s antitrustovými pravidlami EÚ zneužila svoje dominantné postavenie tým, že obmedzuje výrobcov zariadení a operátorov mobilných sietí využívajúcich operačný systém Android.

Ak členský štát EÚ poskytne neoprávnenú pomoc alebo neoznámí poskytnutie takejto pomoci, Komisia môže požadovať vrátenie pomoci. Daňové zvýhodnenia, ktoré poskytnú vlády jednotlivým spoločnostiam sa môžu považovať za neoprávnenú štátnu pomoc. Napríklad v auguste 2016 Európska komisia dospela k záveru, že Írsko poskytlo spoločnosti Apple neprimerané daňové zvýhodnenie v sume 13 miliárd EUR.

C. Ochrana spotrebiteľov a verejného zdravia

Cieľom právnych predpisov EÚ v tejto oblasti je poskytnúť všetkým spotrebiteľom rovnakú úroveň ochrany ich financií a zdravia bez ohľadu na to, kde v Európskej únii žijú, pracujú alebo nakupujú. Potreba ochrany v rámci celej EÚ sa dostala do centra pozornosti koncom 90. rokov 20. storočia, ktoré poznamenali obavy vyvolané otázkami bezpečnosti potravín napríklad v súvislosti s tzv. chorobou šialených kráv (BSE). S cieľom podložiť právne predpisy v oblasti bezpečnosti potravín spoľahlivými vedeckými poznatkami vznikol v roku 2002 Európsky úrad pre bezpečnosť potravín.

Celoeurópska ochrana spotrebiteľa je potrebná aj v mnohých ďalších oblastiach. Z tohto dôvodu boli prijaté mnohé smernice EÚ o bezpečnosti kozmetických výrobkov, hračiek, zábavnej pyrotechniky a mnohých ďalších tovarov. V roku 1993 bola založená Európska agentúra pre lieky, ktorá sa zaoberá žiadosťami o udelenie povolenia na uvedenie lieku na európsky trh. Bez povolenia nemožno uviesť na trh v EÚ žiadny liek.

Európska únia takisto podniká kroky, aby chránila spotrebiteľov pred nepravdivou a zavádzajúcou reklamou, chybnými výrobkami a podvodmi v oblastiach ako spotrebiteľské pôžičky a zásielkový predaj alebo predaj cez internet.

Banky
Peniaze

Stabilita

Ochranný val

Mena

Spoločný

Koordinácia

Hospodárstvo

Euro Obchod

KAPITOLA

7

Euro

Financovanie

Sila

- ▶ Euro je jednotná mena, ktorú spoločne používa 19 z 28 členských štátov Európskej únie. Pre bezhotovostné transakcie sa euro začalo používať v roku 1999 a pre všetky hotovostné platby v roku 2002, keď boli vydané eurobankovky a euromince.
- ▶ Od každého nového členského štátu EÚ sa očakáva, že po splnení potrebných kritérií prijme euro. V dlhodobom horizonte by mali do eurozóny vstúpiť v zásade všetky krajiny EÚ.
- ▶ Euro prináša európskym spotrebiteľom značné výhody. Cestujúci sú ušetrení nákladov a rôznych ťažkostí pri výmene mien. Nakupujúci môžu priamo porovnávať ceny v rôznych krajinách. Európska centrálna banka zabezpečuje stabilitu cien. Okrem toho sa euro popri americkom dolári stalo hlavnou rezervnou menou. Existencia spoločnej meny ochránila krajiny eurozóny počas nedávnej finančnej krízy pred konkurenčnou devalváciou mien a pred útokmi špekulantov.
- ▶ Štrukturálna slabosť ekonomík niektorých členských štátov vystavuje euro špekulatívnym útokom. Ako protiopatrenie voči tomuto riziku EÚ zriadila nástroje solidarity, ktoré počas krízy pomohli najzadlženejším vládam. Kľúčovou témou do budúcnosti je spôsob dosiahnutia užšej koordinácie a väčšej hospodárskej solidarity medzi členskými štátmi, čo si vyžaduje zabezpečenie dobrej správy ich verejných financií a zníženie ich rozpočtových deficitov. Postupne sa rozvíja aspekt hospodárskej politiky, ktorý dopĺňa menovú stránku hospodárskej a menovej únie.

I. AKO VZNIKLO EURO

A. Európsky menový systém

V roku 1971 sa Spojené štáty americké rozhodli zrušiť fixné spojenie medzi dolárom a oficiálnou cenou zlata, ktoré zabezpečovalo globálnu peňažnú stabilitu po druhej svetovej vojne. Týmto sa ukončil systém fixných výmenných sadzieb. Guvernéri centrálnych bánk krajín Európskeho hospodárskeho spoločenstva sa rozhodli obmedziť fluktuácie vo výmenných kurzoch medzi menami týchto krajín na najviac 2,25 % a vytvorili tak Európsky menový systém, ktorý začal fungovať v marci 1979.

Na zasadnutí Európskej rady v júni 1989 v Madride lídri EÚ prijali plán hospodárskej a menovej únie (HMÚ), ktorý mal tri etapy. Tento plán sa neskôr stal súčasťou Maastrichtskej zmluvy o Európskej únii, ktorú prijala Európska rada v decembri 1991.

B. Hospodárska a menová únia v troch etapách

Prvá etapa, ktorá sa začala 1. júla 1990, zahŕňala:

- úplne voľný pohyb kapitálu v rámci Únie (zrušenie devízových kontrol);
- zvýšenie štrukturálnych fondov, aby sa posilnilo úsilie o odstránenie nerovností medzi európskymi regiónmi;

- hospodárske zblížovanie prostredníctvom multilaterálneho dohľadu nad hospodárskou politikou členských štátov.

Druhá etapa začala 1. januára 1994. Zahŕňala:

- založenie Európskeho menového inštitútu vo Frankfurte skladajúceho sa z guvernérov centrálnych bánk krajín EÚ;
- zaistenie, aby boli národné centrálné banky nezávislé od vládnej kontroly alebo aby si túto nezávislosť udržali;
- zavedenie pravidiel na obmedzenie deficitov národných rozpočtov.

Tretiu etapu predstavuje zrod eura. V období od 1. januára 1999 do 1. januára 2002 sa euro postupne zavádzalo ako spoločná mena zúčastnených krajín EÚ (Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko a Taliansko). Európska centrálna banka prevzala úlohy Európskeho menového inštitútu a prevzala zodpovednosť za monetárnu politiku, ktorá sa už vymedzila a vykonávala v novej mene.

Tri krajiny (Dánsko, Spojené kráľovstvo a Švédsko) sa z politických a technických dôvodov rozhodli euro v čase jeho zavedenia neprijať. Slovinsko sa stalo členom eurozóny v roku 2007, v roku 2008 nasledoval Cyprus a Malta, v roku 2009 Slovensko, v roku 2011 Estónsko, v roku 2014 Lotyšsko a v roku 2015 Litva.

Eurozónu tak tvorí 19 krajín EÚ a očakáva sa, že každý z ostatných členských štátov sa k nim pripojí vtedy, keď splní nutné podmienky okrem krajín, ktoré počas rokovaní o zmluve získali výnimku.

C. Konvergenčné kritériá

Na vstup do eurozóny musí každá krajina EÚ spĺňať týchto päť konvergenčných kritérií.

- Cenová stabilita: miera inflácie nesmie prekročiť priemernú mieru inflácie troch členských štátov s najnižšou infláciou o viac ako 1,5 percentuálneho bodu.
- Úrokové sadzby: dlhodobé úrokové sadzby nesmú prekročiť priemernú úrokovú sadzbu troch členských štátov s najnižšou úrokovou sadzbou o viac ako 2 percentuálne body.
- Deficity: deficit štátneho rozpočtu musí byť nižší ako 3 % HDP.
- Verejný dlh: nesmie prekročiť 60 % HDP.
- Stabilita výmenného kurzu: dva roky pred hodnotením sa musí výmenný kurz pohybovať v rámci povoleného fluktuačného pásma.

© mastermilmar/Shutterstock

Vďaka spoločnej mene euro zavedenej v roku 1999 môžu spotrebiteľia a podniky porovnávať ceny jednoduchšie.

© Danita Delimont/gettyimages

Európsky mechanizmus pre stabilitu pomohol krajinám EÚ, ktoré obzvlášť silno zasiahla hospodárska kríza, napríklad Grécku.

D. Pakt stability a rastu

V júni 1997 prijala Európska rada v Amsterdame Pakt stability a rastu. Pakt predstavoval trvalý záväzok dodržiavať rozpočtovú stabilitu a umožnil uložiť sankcie každej krajine v eurozóne, ktorej rozpočtový deficit prevýšil 3 % HDP. v rovnakom duchu došlo v roku 2012 k ďalšiemu posilneniu, keď vlády 25 krajín EÚ podpísali medzinárodnú dohodu s názvom Zmluva o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii. Takisto je známa aj ako „fiškálna dohoda“ a zúčastnené krajiny majú podľa nej povinnosť zahrnúť pravidlá o vyrovnanom rozpočte do vnútroštátneho práva.

Po rokoch globálnej hospodárskej krízy sú niektoré krajiny v eurozóne ešte stále ďaleko od splnenia kritérií určených v uvedených dohodách. Komisia a Euroskupina ich naďalej k tomu nabáda, najmä pokiaľ ide o zníženie ich verejného dlhu.

II. HOSPODÁRSKA A MENOVÁ POLITIKA OD ROKU 2008

E. Euroskupina

Euroskupinu tvoria ministri financií krajín eurozóny. Stretávajú sa na účely koordinácie hospodárskych politík a monitorovania rozpočtových a finančných politík jednotlivých krajín. Euroskupina zastupuje aj záujmy eura na medzinárodných fórach. V januári 2013 bol holandský minister financií Jeroen Dijsselbloem zvolený za predsedu Euroskupiny a v júli 2015 bol opäť zvolený na druhé funkčné obdobie.

A. Dôsledky finančnej krízy

Finančná kríza z roku 2008 značne zvýšila verejný dlh vo väčšine krajín EÚ. Euro poskytlo najzraniteľnejším ekonomikám ochranný štít pred rizikom devalvácie v období, keď zažívali krízu a čelili útokom špekulantov na globálnych finančných trhoch.

Na začiatku krízy sa mnoho bánk dostalo do problémov, z ktorých ich museli zachrániť národné vlády, čím sa zvýšil verejný dlh. Pozornosť sa následne preniesla na štátny dlh, keďže počas zimy 2009 – 2010 boli osobitne zasiahnuté niektoré hlboko zadlžené krajiny s narastajúcimi rozpočtovými deficitmi. Z tohto dôvodu lídri EÚ zriadili Európsky mechanizmus pre stabilitu. Tento „ochranný val“ má úverovú kapacitu v hodnote 500 miliárd EUR finančných prostriedkov garantovaných krajinami eurozóny a používa sa na zabezpečenie finančnej stability v eurozóne. V rokoch 2010 až 2013 podpísalo dohody o finančnej pomoci s rôznymi orgánmi EÚ a Medzinárodným menovým fondom päť krajín (Cyprus, Grécko, Írsko, Portugalsko a Španielsko). Dohody boli prispôsobené situácii jednotlivých krajín, ale zvyčajne zahŕňali reformy s cieľom zlepšiť efektivitu verejného sektora príslušnej krajiny. Do konca roku 2013 bolo Írsko prvou krajinou, ktorá úspešne zaviesla dohodnutý program makroekonomických úprav a opäť si začala požičiavať finančné prostriedky priamo na kapitálových trhoch. Situácia Portugalska a Španielska sa tiež zlepšila a EÚ ukončila pomoc pre ne v roku 2014. V roku 2016 nasledoval Cyprus.

Na druhej strane Grécko malo väčšie ťažkosti pri vykonávaní štrukturálnych reforiem – reforiem vedúcich k zjednodušeniu verejného sektora, privatizácii a vytvoreniu udržateľného dôchodkového systému. Tieto reformy sa dohodli v kontexte dvoch programov pomoci v rokoch 2010 a 2014. Financovala ich EÚ, Európska centrálna banka a Medzinárodný menový fond v celkovej sume 226 miliárd EUR. Po dlhých a zložitých rokoch sa v júli 2015 dosiahla tretia dohoda založená na pevnom záväzku gréckej vlády uplatniť politiky zamerané na zlepšenie verejných financií a uskutočniť reformu hospodárstva.

B. Posilnenie eura

V rámci reakcie na krízu členské štáty a inštitúcie EÚ tiež začali klásť väčší dôraz na ustanovenia Lisabonskej zmluvy, ktorých cieľom je posilňovať správu hospodárskych záležitostí EÚ. V rámci postupu s názvom „európsky semester“ musia členské štáty každý rok v októbri predložiť Komisii návrh svojich rozpočtov na nasledujúci rok. V prípade potreby ich na základe poznámok Komisie musia upraviť o ďalšie opatrenia potrebné na dosiahnutie predtým dohodnutých cieľov. Predbežné prediskutovanie rozpočtových plánov jednotlivých

štátov, monitorovanie národných ekonomík a sprísnenie pravidiel hospodárskej súťaže, ako aj uplatňovanie sankcií, ak krajiny nedodržiavajú dohodnuté finančné pravidlá, postupne vytvára základ pre správu hospodárskych a menových vecí eurozóny.

V reakcii na globálne finančné a hospodárske zmeny tak musí EÚ konať razantnejšie s cieľom zabezpečiť, aby členské štáty spravovali svoje rozpočty zodpovedne a navzájom si finančne pomáhali. To je jediný spôsob, ako zabezpečiť, aby si euro ako jednotná mena zachovalo svoju dôveryhodnosť a aby členské štáty dokázali spoločne čeliť hospodárskym výzvam globalizácie. Komisia aj Európsky parlament zdôrazňujú význam koordinácie vnútroštátnych hospodárskych a sociálnych politík, keďže – z dlhodobého hľadiska – spoločná európska mena sa nemôže udržať bez určitej formy spoločnej správy hospodárskych záležitostí.

V septembri 2015 predseda Komisie Jean-Claude Juncker predstavil svoje návrhy na posilnenie eurozóny. Zakladali sa na správe, ktorú vydali piati predsedovia inštitúcií EÚ, ktoré sa zaoberajú eurom. Plán obsahuje spoločný systém garancie vkladov v bankách, jedného zástupcu eurozóny v globálnych

finančných inštitúciách, akými sú napríklad Medzinárodný menový fond a Svetová banka, demokratickejší a efektívnejší systém monitorovania národných rozpočtov, koordináciu fiškálnej politiky a základ pre sociálnu ochranu a pravidlá pracovného trhu. v konečnom dôsledku to môže znamenať vytvorenie spoločnej pokladnice pre eurozónu.

Európska centrálna banka teraz považuje pomoc pri oživovaní hospodárstva za súčasť svojho mandátu. v roku 2015 táto banka spustila takzvané kvantitatívne uvoľňovanie, v rámci ktorého kupuje dlhy, najmä verejné, s cieľom stimulovať hospodárstvo. Tým sa znižuje úroková sadzba, čo podporuje investície a zmierňuje verejný dlh. Tiež dochádza k zníženiu výmenného kurzu eura vo vzťahu k iným menám, čo je dobré pre európsky vývoz.

KAPITOLA

8

Tvorba investícií
a rastu
v **digitálnej**
ekonomike

Investície
Inteligentný
Pracovné miesta
Pripojený Výskum
Internet
Hospodárska súťaž
Produktivita
Rast
Inovácia
Digitálne
technológie
Zelená

HOSPODÁRSKA POLITIKA EÚ MÁ ZA CIEĽ:

- ▶ reagovať na globalizáciu a hospodársku krízu tým, že ešte viac posilní konkurencieschopnosť európskej ekonomiky (telekomunikácie, služby, energetika, nové zelené technológie pre trvalo udržateľný rozvoj);
- ▶ zabezpečiť:
 - inteligentný rast: podporu poznatkov, inovácií, vzdelávania a digitálnej spoločnosti,
 - udržateľný rast: podporu ekologickejšieho a konkurencieschopnejšieho hospodárstva, ktoré efektívnejšie využíva zdroje;
- ▶ podporu inkluzívneho rastu: podporu hospodárstva s vysokou mierou zamestnanosti, ktoré zabezpečí sociálnu a územnú súdržnosť.

I. KRÍZOU ZASIAHNUTÁ EURÓPA

Na začiatku 90. rokov 20. storočia začala globalizácia revolučne meniť hospodárstvo a každodenné životy ľudí po celom svete. Celosvetovo začala narastať vzájomná závislosť hospodárstiev. Výroba v Európe čelila silnej konkurencii zo strany rozvíjajúcich sa ekonomík, najmä Číny a iných ázijských krajín, ktoré boli konkurencieschopnejšie z dôvodu nižšej hladiny miezd. To otriaslo základmi európskeho modelu spoločnosti, ktorý je založený na verejných sociálnych službách a vysokej životnej úrovni.

V rovnakom čase však technologická revolúcia vrátane internetu a nových informačných a komunikačných technológií otvorila nové možnosti pre rast a zamestnanosť.

Nedávno svet zasiahla veľká finančná a hospodárska kríza. Kríza odštartovala v americkom finančnom sektore v oblasti hypoték „nízkej kreditnej kvality“, pričom situáciu zhoršovala vysoká úroveň dlhu v Európe. To viedlo k prudkému hospodárskemu poklesu a zvýšeniu nezamestnanosti v Európe, čím vznikla najhoršia kríza od krízy v roku 1929, ktorá v konečnom dôsledku viedla k druhej svetovej vojne. Sociálne dôsledky recesie, ktorá vyvrcholila v roku 2010 a postupne sa od roku 2014 začala po miernom raste zmierňovať, sa jasne ukázali v dramatickom náraste nezamestnanosti, najmä v južnej Európe a medzi mladými ľuďmi.

Mladí ľudia môžu vytvárať viac nových spoločností, ak môžu získať investície prostredníctvom účinného európskeho kapitálového trhu.

II. AKÉ KROKY SA PODNIKLI NA NÁRODNEJ A EURÓPSKEJ ÚROVNI?

Najmä na národnej úrovni bolo potrebné vynaložiť úsilie o oživenie hospodárstva. Hlavnou prioritou krajín EÚ bolo znížiť ich verejný dlh, ktorý narástol v dôsledku zvýšených výdavkov na sociálne služby po vypuknutí krízy. Niektoré krajiny prísne sledovali tento cieľ, zatiaľ čo iné krajiny museli požiadať o viac času na dosiahnutie dohodnutého trojpercentného cieľa v oblasti dlhu. Nie je potrebné zdôrazňovať, že politické rozhodnutia každej vlády, ktoré urobila s cieľom riešiť krízu, mali priamy vplyv na občanov: akceptujú nárast veku odchodu do dôchodku, pokles preplácania nákladov na zdravotnú starostlivosť a kvality sociálnych služieb alebo modernizáciu verejnej správy? Alebo ako ovplyvňujú vojenské výdavky ich bezpečnosť a mali by sa v období medzinárodných nepokojov znížiť, udržať na určitej úrovni alebo zvýšiť?

Aj EÚ a jej inštitúcie zohrali v tomto období aktívnu úlohu pri oživovaní hospodárstva. Prijali sa viaceré opatrenia na konsolidáciu hospodárskej a menovej únie (pozri kapitolu 7) a súčasne Komisia začala viacero iniciatív na zvýšenie produktivity a sociálnej súdržnosti.

V rámci tejto stratégie sa 28 členských štátov EÚ dohodlo, že:

- poskytne Európskej komisii väčší priestor v jej úlohe koordinátora tohto procesu, najmä pokiaľ ide o šírenie najlepších postupov týkajúcich sa národných hospodárskych politík, urýchli reformy svojich finančných trhov a systémov sociálneho zabezpečenia a otvorí svoj telekomunikačný a energetický sektor hospodárskej súťaži;
- zlepši svoje vzdelávacie systémy, bude viac pomáhať mladým ľuďom pri hľadaní práce, upevní väzby medzi vysokými školami a podnikateľskou sférou, prijme róznejšie opatrenia (napr. prostredníctvom harmonizácie svojich daňových predpisov a predpisov o sociálnom zabezpečení) s cieľom vytvoriť európsky jednotný trh v oblasti výskumu, ktorý by umožnil voľný pohyb vedcov, poznatkov a technológií v Európe;
- zvýši výdavky na výskum a inovácie na 3 % HDP (tento cieľ prijali aj Spojené štáty americké).

Jean-Claude Juncker nastúpil do funkcie predsedu Komisie v roku 2014 s ambicióznym programom na podporu rastu, zamestnanosti a investícií. Spustil investičný plán pre Európu zameraný na zvýšenie investícií o 315 miliárd EUR v rokoch 2015 až 2017. Bude to možné vďaka novému Európskemu fondu pre strategické investície v spolupráci s Európskou investičnou bankou. Po úspešnom prvom roku fungovania tohto fondu predseda Juncker v prejave o stave Únie v septembri 2016 navrhol zdvojnásobiť trvanie fondu a poskytnúť investíciu 500 miliárd EUR do roku 2020, resp. až do 630 miliárd EUR do roku 2022. Fond garantuje pôžičky v oblasti verejných alebo súkromných investícií, ktoré by sa inak nemohli poskytnúť. Fond má na začiatok prístup k časti verejných prostriedkov, čo znamená, že má multiplikačný účinok na prítiahnutie súkromných investícií do rovnakých projektov. Fond sa sústreďuje na investície do infraštruktúry, najmä do vysokorýchlostnej dátovej siete a energetických sietí, dopravnej infraštruktúry, vzdelávania, výskumu a inovácií, obnoviteľnej energie a malých podnikov. V roku 2016 Európska komisia tiež navrhla využiť rovnaký systém na podporu investícií v Afrike a krajinách susediacich s Európou.

III. PREPOJENÝ DIGITÁLNY JEDNOTNÝ TRH

Internet a digitálne technológie zohrajú významnú úlohu pri tvorbe pracovných miest v budúcnosti. Aj keď Európania sú v niektorých oblastiach v popredí, ľudia a spoločnosti nevyužívajú všetky digitálne príležitosti. Len 15 % občanov EÚ nakupuje cez internet z inej krajiny EÚ. Internetové spoločnosti a startupy nevyužívajú v plnej miere príležitosti na online rast, pričom iba 7 % malých podnikov uskutočňuje cezhraničný predaj.

Komisia preto v roku 2015 začala vykonávať akčný plán na zabezpečenie úplnosti digitálneho jednotného trhu. To znamená koordináciu zmluvného práva pre online predaj v záujme lepšej ochrany spotrebiteľov, lacnejšie cezhraničné doručovanie balíkov, ukončenie geografického blokovania, pri ktorom sa niektoré online služby nepredávajú vo všetkých krajinách, modernizáciu zákonov o autorských právach a prepracovanie pravidiel pre telekomunikačné spoločnosti. Podľa Komisie tieto opatrenia môžu viesť k ďalšiemu zvýšeniu rastu hospodárstva EÚ o 415 miliárd EUR ročne a vytvoriť 3,8 milióna nových pracovných miest.

© imporhand/istock

Prístup k filmom, hudbe a IT službám z iných krajín EÚ – to je „digitálny jednotný trh“.

Príslušnosť

KAPITOLA

9

Čo znamená
byť **občanom**
Európskej únie?

Účasť

Dôstojnosť

Občianstvo

Rovnosť

Zdravie

Vzdelávanie

Voľný pohyb

Kultúra

Rozmanitosť

Hlasovanie

Cestovanie

- ▶ Občania Európskej únie môžu cestovať, žiť a pracovať kdekoľvek v EÚ.
- ▶ EÚ podporuje a financuje programy na zblížovanie občanov EÚ, a to najmä v oblastiach vzdelávania a kultúry.
- ▶ Ľudia poznajú symboly spoločnej európskej identity, akými sú napríklad jednotná mena a európska vlajka a hymna.
- ▶ Začína vznikať „európska verejná sféra“ s celoeurópskymi politickými stranami. Občania volia každých päť rokov nový Európsky parlament, ktorého poslanci následne hlasujú o novej Európskej komisii.
- ▶ Pocit príslušnosti k Európskej únii sa bude vyvíjať len postupne, ako bude EÚ dosahovať hmatateľné výsledky a jasnejšie vysvetľovať, čo robí pre svojich občanov.

I. CESTOVANIE, ŽIVOT A PRÁCA V EURÓPE

© germanacom/fotolia

Európania môžu žiť a pracovať v akomkoľvek zamestnaní v ktorejkoľvek krajine EÚ.

Občianstvo Európskej únie je zakotvené v Zmluve o EÚ: „Občianom Únie je každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť členského štátu. Občianstvo Únie dopĺňa štátne občianstvo a nenahrádza ho.“ (článok 20 ods.1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie). Čo však znamená občianstvo EÚ v praxi?

Ak ste občanom EÚ, máte právo cestovať, pracovať a žiť kdekoľvek v Európskej únii.

Ak ste úspešne ukončili aspoň trojročné vysokoškolské štúdium, vaša kvalifikácia sa bude uznávať vo všetkých krajinách EÚ, keďže členské štáty EÚ vzájomne dôverujú kvalite systémov vzdelávania a odbornej prípravy druhých členských štátov.

Môžete pracovať v zdravotníctve, školstve a ďalších verejných službách (okrem polície, ozbrojených síl atď.) akejkoľvek krajiny Európskej únie. Čo môže byť prirodzenejšie, ako prijať nemeckého učiteľa, aby učil nemčinu v Ríme, alebo podniknúť mladého absolventa vysokej školy v Belgicku, aby sa zúčastnil na výberovom konaní na miesto štátneho zamestnanca vo Francúzsku?

Predtým než začnete cestovať v rámci EÚ, môžete od orgánov svojej krajiny získať európsky preukaz zdravotného poistenia, ktorý vám poslúži pri hradení vašich nákladov na zdravotnú starostlivosť, ak ochoriete počas pobytu v inej krajine.

II. AKO SI MÔŽETE UPLATŇOVAŤ SVOJE PRÁVA OBČANA EURÓPSKEJ ÚNIE

Ako občan Európskej únie nie ste len pracovník alebo spotrebiteľ: máte takisto osobitné politické práva. Od nadobudnutia platnosti Maastrichtskej zmluvy máte bez ohľadu na vašu štátnu príslušnosť právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov samosprávy v krajine vášho pobytu a vo voľbách do Európskeho parlamentu.

Od roku 2012 máte takisto petičné právo obrátiť sa na Komisiu, aby predložila legislatívny návrh, a to za predpokladu, že vašu petíciu podpíše aspoň milión ľudí najmenej zo siedmich krajín EÚ.

III. ZÁKLADNÉ PRÁVA

Dôraz, ktorý Európska únia kladie na práva občanov potvrdila Európska rada v Nice v decembri 2000, keď slávnostne vyhlásila **Chartu základných práv Európskej únie**. Túto chartu vypracoval Konvent, ktorý pozostával z členov národných parlamentov a členov Európskeho parlamentu, z predstaviteľov národných vlád a jedného člena Komisie. V šiestich hlavách – Dôstojnosť, Slobody, Rovnosť, Solidarita, Občianstvo a Spravodlivosť – sa v 54 článkoch ustanovujú základné hodnoty Európskej únie a občianske, politické, hospodárske a sociálne práva občanov EÚ.

Úvodné články sú o ľudskej dôstojnosti, práve na život, práve na nedotknuteľnosť osoby a práve na slobodu prejavu a svedomia. Kapitola o solidarite inovátnym spôsobom spája sociálne a hospodárske práva. Ide o:

- právo na štrajk;
- právo pracovníkov na informácie a konzultácie;
- právo zosúladiť rodinný a pracovný život;
- právo na zdravotnú starostlivosť, sociálne zabezpečenie a sociálnu pomoc v celej Európskej únii.

Charta tiež podporuje rovnosť medzi mužmi a ženami a zavádza také práva, akými sú ochrana údajov, zákaz eugenických praktík a reprodukčného klonovania ľudských bytostí, právo na vysokú úroveň ochrany životného prostredia, práva detí a starších osôb a právo na dobrú správu vecí verejných.

Lisabonská zmluva, ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009, dáva charte rovnakú právnu silu, akú majú zmluvy – na základe charty je teda možné obrátiť sa na Súdny dvor EÚ. V Poľsku a Spojenom kráľovstve sa však uplatňovanie charty riadi protokolom.

Článok 6 Lisabonskej zmluvy poskytuje EÚ právny základ na podpísanie Európskeho dohovoru o ľudských právach. Tento dohovor by potom v zmluvách EÚ nebol obsiahnutý len formou odkazu, ale nadobudol by v krajinách EÚ právnu silu, čím by sa zlepšila ochrana ľudských práv v Európskej únii.

IV. EURÓPA ZNAMENÁ VZDELÁVANIE A KULTÚRU

Pocit spolupatričnosti a spoločného osudu sa nedá umelo vyrobiť. Taký pocit môže vzniknúť jedine zo spoločného kultúrneho povedomia. Preto sa Európa musí upriamiť nielen na hospodárske aspekty, ale aj na vzdelávanie, občianstvo a kultúru.

EÚ nediktuje spôsob organizácie školstva a vzdelávania, ani obsah učebných osnov: rozhoduje sa o nich na národnej alebo miestnej úrovni. EÚ však realizuje programy pod názvom Erasmus + na podporu výmeny žiakov a študentov, aby mladí ľudia mohli vycestovať do iného štátu, kde sa môžu odborne vzdelávať, študovať, učiť sa nové jazyky a zúčastňovať sa na spoločných aktivitách škôl alebo univerzít v iných krajinách. Je pravdepodobné, že v období rokov 2014 – 2020 podporu dostanú viac ako štyri milióny ľudí, pričom rozpočet sa v porovnaní s predošlým obdobím zvýšil o 40 % a dosiahol celkovo 16 miliárd EUR.

V rámci tzv. bolonského procesu európske krajiny spolupracujú na vytvorení európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania. To napríklad znamená, že univerzitné štúdium vo všetkých dotknutých krajinách povedie k získaniu porovnateľných a vzájomne uznávaných akademických titulov (bakalár, magister a doktor).

V. OMBUDSMAN A VAŠE PRÁVO OBRACAŤ SA S PETÍCIAMI NA PARLAMENT

V oblasti kultúry EÚ programom Kreatívna Európa podporuje spoluprácu medzi televíznymi a filmovými tvorcami, propagátormi, vysielateľmi a kultúrnymi subjektmi z rôznych krajín. Vďaka tomu sa vyrobí viac európskych audiovizuálnych produktov, čím vzniká protiváha americkej produkcie.

Jednou z charakteristických črt Európy je jej jazyková rôznorodosť a zachovanie tejto rôznorodosti je dôležitým cieľom EÚ. Mnohojazyčnosť má pre spôsob fungovania Európskej únie zásadný význam. Právne predpisy EÚ musia byť dostupné vo všetkých 24 úradných jazykoch a každý poslanec Európskeho parlamentu má právo používať na rokovaníach parlamentu ktorýkoľvek z týchto jazykov.

V snahe priblížiť EÚ občanom vytvorila Zmluva o Európskej únii funkciu ombudsmana. Ombudsmana volí Európsky parlament a jeho funkčné obdobie sa zhoduje s funkčným obdobím Parlamentu. Jeho úlohou je vyšetrovať sťažnosti na inštitúcie a orgány EÚ. Sťažnosti môžu podať občania EÚ alebo osoba či organizácia s pobytom alebo sídlom v členskej krajine EÚ. Ombudsman sa snaží o zmierlivé vyriešenie sporu medzi sťažovateľom a dotýčnou inštitúciou alebo orgánom.

Každá osoba s pobytom v EÚ sa okrem toho môže obrátiť na Európsky parlament s petíciou. Ide o ďalšie dôležité prepojenie medzi inštitúciami EÚ a verejnosťou.

VI. POCIT PRÍSLUŠNOSTI

© gemnacomi/fotolia

Jedným zo základných práv ustanovených v Charte základných práv Európskej únie je právo na zosúladienie rodinného a pracovného života.

Myšlienka „Európy občanov“ je veľmi nová. V súčasnosti už existuje niekoľko symbolov spoločnej európskej identity, napríklad európsky pas, ktorý sa používa od roku 1985. EÚ má motto „Zjednotení v rozmanitosti“ a 9. máj sa oslavuje ako „Deň Európy“.

Európska hymna (Beethovenova Óda na radosť) a európska vlajka (kruh 12 zlatých hviezd na modrom pozadí) sa prijali v roku 1985 ako najdôležitejšie symboly EÚ. Členské štáty, miestne orgány a jednotliví občania ich môžu používať, ak si to želajú.

Ľudia však nemôžu mať pocit príslušnosti k Európskej únii, pokiaľ si nebudú uvedomovať, čo a prečo EÚ vlastne robí. Inštitúcie a členské štáty EÚ sa musia omnoho viac snažiť, aby sa priblížili občanom, ktorí majú často pocit, že EÚ je vzdialená a nie ľahko dostupná.

Ľudia tiež musia vidieť, že EÚ hmatateľným spôsobom mení ich život. V tejto súvislosti má od roku 2002 veľký vplyv každodenné používanie eurobankoviek a euromincí.

Uvádzanie cien tovarov a služieb v eurách znamená, že spotrebiteľia môžu priamo porovnávať cenové rozdiely medzi jednotlivými krajinami.

V súlade so Schengenskou dohodou boli medzi väčšinou krajín EÚ zrušené kontroly na hraniciach a táto skutočnosť dáva ľuďom pocit príslušnosti k jednej zjednotenej geografickej oblasti.

Pocit príslušnosti však vyplýva najmä z pocitu osobnej účasti na rozhodovaní procese EÚ. Každý dospelý občan EÚ má právo byť volený a hlasovať vo voľbách do Európskeho parlamentu, čo predstavuje dôležitý základ pre demokratickú legitimitu EÚ. Nepriama voľba predsedu Európskej komisie počas volieb do Európskeho parlamentu v máji 2014, v ktorých politické strany nasadili vo volebnej kampani vlastných kandidátov na túto pozíciu, bola krokom, ktorý časom pravdepodobne zníži tzv. demokratický deficit. Nárast počtu hlasov pre populistické a euroskeptické strany bol súčasne varovaním pre inštitúcie EÚ.

Európska únia bola založená s cieľom slúžiť národom Európy a na formovaní jej budúcnosti sa musia aktívne podieľať ľudia zo všetkých vrstiev spoločnosti. Zakladatelia EÚ si boli toho dobre vedomí. Jean Monnet ešte v roku 1952 povedal: „Nespájame štáty, zjednocujeme ľudí.“ Zvyšovanie povedomia verejnosti o EÚ a zapájanie občanov do jej aktivít je dodnes jednou z najväčších výziev nielen inštitúcií EÚ, ale rovnako aj vnútroštátnych orgánov a občianskej spoločnosti.

Vízum

KAPITOLA

Schengen Azyl

10

Európa slobody,
bezpečnosti
a spravodlivosti

Hranice Prist'ahovalectvo

Polícia Bezpečnosť Utečenci

Trestná
činnosť

Spravodajská služba

Humanitárna Terorizmus

- ▶ Otvorenie vnútorných hraníc medzi členskými štátmi EÚ je veľmi hmatateľnou výhodou pre obyčajných ľudí, pretože môžu voľne cestovať bez toho, aby museli podstúpiť hraničnú kontrolu. Členské štáty môžu obnoviť niektoré kontroly, ak sa to vyžaduje na zachovanie verejného poriadku.
- ▶ Táto sloboda vnútorného pohybu však musí ísť ruka v ruke so zvýšenými kontrolami na vonkajších hraniciach EÚ a spoluprácou policajných a justičných zborov, aby sa účinne bojovalo proti organizovanej trestnej činnosti, terorizmu, nelegálnemu prisťahovalectvu a obchodovaniu s ľuďmi a drogami.
- ▶ Počet žiadateľov o azyl prichádzajúcich do Európy z vojnových oblastí, ako je Sýria, vyvíja tlak na Európanov, aby zaviedli ucelenú azylovú politiku a efektívnu kontrolu na vonkajších hraniciach EÚ.

I. VOĽNÝ POHYB V EÚ A OCHRANA JEJ VONKAJŠÍCH HRANÍC

Európski občania majú všade v Európskej únii nárok na slobodný život bez strachu pred prenasledovaním alebo násilím. Medzinárodná trestná činnosť a terorizmus však napriek tomu patria medzi hlavné obavy dnešných Európanov.

Prostredníctvom postupných zmien zmlúv Európska únia časom čoraz aktívnejšie pôsobí v tejto oblasti s cieľom vytvoriť jednotný „priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“.

Proces prijímania rozhodnutí v uvedených oblastiach bol naposledy revidovaný v Lisabonskej zmluve, ktorá nadobudla platnosť v roku 2009. Dovtedy si všetku zodpovednosť za vytváranie a spravovanie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti zachovali členské štáty. V tejto oblasti bola aktívna hlavne Rada (t. j. prostredníctvom rokovaní a dohôd medzi ministrami jednotlivých vlád), pričom Komisia a Parlament zohrali len malú úlohu. Lisabonská zmluva to zmenila: Rada teraz prijíma väčšinu svojich rozhodnutí hlasovaním kvalifikovanou väčšinou, Parlament má v rozhodovacom procese postavenie rovnocenného partnera a Komisia má určité právo iniciatívy.

Voľný pohyb osôb v EÚ priniesol všetkým členským štátom bezpečnostné problémy, keďže došlo k zrušeniu kontrol na vnútorných hraniciach EÚ. Na vyváženie tejto situácie sa na vonkajších hraniciach EÚ musia vykonávať dodatočné bezpečnostné opatrenia. Vzhľadom na to, že slobodu pohybu v EÚ môžu využívať aj páchatelia trestnej činnosti, policajné zbory a súdy členských štátov EÚ musia spolupracovať v boji proti cezhraničnej trestnej činnosti.

K jednému z najdôležitejších krokov na zjednodušenie cestovania po Európskej únii došlo v roku 1985, keď vlády Belgicka, Francúzska, Holandska, Luxemburska a Spolkovej republiky Nemecko podpísali dohodu v malom pohraničnom luxemburskom mestečku Schengen. Odsúhlasili, že v rámci svojich spoločných hraníc zrušia všetky kontroly osôb nezávisle od ich štátnej príslušnosti, zharmonizujú kontroly na hraniciach s krajinami mimo EÚ a zavedú spoločnú vízovú politiku. Vytvorili tak priestor bez vnútorných hraníc známy ako schengenský priestor. Od občanov krajín mimo EÚ sa nemusí vždy vyžadovať, aby mali víza na vstup do schengenského priestoru. Európska únia podpísala dohody s viacerými krajinami o oslobodení ich občanov od vízovej povinnosti. V núdzovej situácii môže členský štát opätovne zaviesť hraničné kontroly na obmedzené obdobie. Niektoré krajiny tak urobili po náhlom príleve žiadateľov o azyl v rokoch 2015 a 2016.

Schengenská dohoda a od nej odvodená sekundárna legislatíva sa stali neoddeliteľnou súčasťou zmlúv EÚ a schengenský priestor sa postupne rozrástol. V roku 2016 uplatňovali schengenské pravidlá všetky krajiny EÚ okrem Bulharska, Cypru, Chorvátska, Írska, Rumunska a Spojeného kráľovstva. Do schengenského priestoru patria aj štyri krajiny, ktoré nie sú členom EÚ – Island, Lichtenštajnsko, Nórsko a Švajčiarsko.

Sprísnenie kontrol na vonkajších hraniciach EÚ sa stalo prioritou. Agentúra EÚ Frontex bola vytvorená v roku 2014 a má sídlo vo Varšave. Je zodpovedná za riadenie spolupráce v EÚ v otázkach bezpečnosti vonkajších hraníc. Členské štáty môžu dať svoje člny, helikoptéry a lietadlá k dispozícii na účel

II. AZYLOVÁ A PRISŤAHOVALECKÁ POLITIKA

vykonávania spoločných hliadok – napríklad v citlivých oblastiach Stredozemného mora. V núdzových situáciách môže agentúra vyslať „rýchle pohraničné zásahové tímy“, ktoré sa skladajú z členov národných pohraničných stráží krajín EÚ. Lídri EÚ sa v roku 2016 rozhodli zvýšiť zdroje pre agentúru s cieľom vykonávať rýchle zásahy na hraniciach. Premenovala sa na „európsku pohraničnú a pobrežnú stráž“ a oficiálne začala fungovať v októbri 2016.

Európa je hrdá na svoju humanitárnu tradíciu a ochotu poskytovať azyl utečencom, ktorí utekajú pred nebezpečenstvom alebo prenasledovaním. V súčasnosti však vlády krajín EÚ musia čeliť naliehavej otázke, ako zvládať rastúci počet legálnych i nelegálnych prisťahovalcov v oblasti bez vnútorných hraníc.

Vlády krajín EÚ sa dohodli, že budú harmonizovať svoje pravidlá tak, aby sa žiadosti o azyl mohli vybavovať na základe jednotných celoeurópskych zásad. Boli prijaté spoločné minimálne normy prijímania žiadateľov o azyl a priznávania postavenia utečenca.

V posledných rokoch prichádzajú do Európy veľké množstvá neregulárnych prisťahovalcov a riešenie tohto problému je jednou z hlavných priorít EÚ. Vlády členských štátov spolupracujú pri riešení problému prevádzačstva a pri dosahovaní dohôd o spoločných pravidlách návratu nelegálnych prisťahovalcov do ich domovských krajín. Súčasne sa zlepšuje koordinácia legálneho prisťahovalectva podľa pravidiel EÚ o zjednotení rodín, o statuse osôb s dlhodobým pobytom a o povoľovaní pobytu občanom krajín, ktoré nie sú členmi EÚ, na účely štúdia alebo výskumu.

Obrovský nárast počtu žiadateľov o azyl, ktorí prichádzali do Európy z Blízkeho východu a Afriky v rokoch 2014 a 2015, pričom niekoľko tisíc z nich tragicky zahynulo počas cesty Stredozemným morom, predstavoval veľkú výzvu. Takisto to dodalo novú dimenziu otázke azylu, keď je zložitejšie určiť rozdiel medzi politickými a ekonomickými utečencami. Krajiny EÚ, ktoré sú najviac vystavené vysokému počtu žiadateľov o azyl na svojom pobreží a vo svojich

Obrovský nárast žiadateľov o azyl, ktorí prišli do EÚ v roku 2015, viedol k mnohým iniciatívam EÚ.

pobrežných vodách, ako napríklad Grécko a Taliansko, dúfali vo väčší prejav solidarity od ostatných krajín EÚ, ktorá by im pomohla vyrovať sa s týmto problémom. v roku 2015 sa Nemecko ukázalo byť krajinou, ktorá je najviac ochotná poskytnúť politickým utečencom azyl.

Lídri EÚ sa dohodli na viacerých rôznych opatreniach s cieľom vyrovať sa s touto novou situáciou. Patrili sem rozhodnutia o premiestnení žiadateľov o azyl, ktorí prichádzajú z Grécka a Talianska do iných krajín EÚ a tiež o urýchlení repatriácie osôb, ktorým azyl nemôže byť poskytnutý. EÚ uzavrela o týchto otázkach osobitnú dohodu s Tureckom, keďže mnohí žiadatelia o azyl sa dostávajú do Európy cez túto krajinu. EÚ vyslala expertov z iných krajín, aby pomohli vyrovať sa s týmto prílevom tam, kde k nemu dochádza, zvýšila kapacitu európskej pohraničnej a pobrežnej stráže na vykonávanie pátracích a záchranných operácií a boj so zločineckými sieťami a začala vojenskú misiu v Stredozemnom mori.

Vyššie 10 miliárd EUR z rozpočtu EÚ sa v rokoch 2015 a 2016 vyhradilo na humanitárnu pomoc utečencom v rámci EÚ aj mimo nej.

III. BOJ PROTI MEDZINÁRODNEJ TRESTNEJ ČINNOSTI A TERORIZMU

Na boj so zločineckými skupinami, ktoré vytvárajú prevádzачské siete a ktoré využívajú bezbranné ľudské bytosti, najmä ženy a deti, je nutné koordinované úsilie.

Organizovaná trestná činnosť je čoraz sofistikovanejšia a na svoje aktivity pravidelne používa európske alebo medzinárodné siete. Terorizmus jasne ukázal, že môže s veľkou brutalitou zaútočiť kdekoľvek na svete.

To bol dôvod založenia Schengenského informačného systému (SIS). Je to komplexná databáza, ktorá umožňuje policajným zborom a súdnym orgánom vymieňať si informácie o osobách, na ktoré bol vydaný zatýkací rozkaz alebo žiadosť o vydanie, a o odcudzenom majetku, napríklad vozidlách alebo umeleckých dielach.

Jeden z najlepších spôsobov, ako chytiť páchatel'ov trestnej činnosti, je zistiť pôvod majetku, ku ktorému sa dostali trestnou činnosťou. Z tohto dôvodu a na prerušenie financovania kriminálnych a teroristických organizácií prijala EÚ právne predpisy na predchádzanie tzv. praniu špinavých peňazí.

Najväčším krokom vpred počas niekoľkých uplynulých rokov v oblasti spolupráce medzi orgánmi presadzovania práva bolo vytvorenie Europolu, orgánu EÚ so sídlom v Haagu, v ktorom pracujú príslušníci polície a colných správ.

Zaoberá sa širokou škálou medzinárodnej trestnej činnosti, medzi ktorú patrí napríklad obchodovanie s drogami, obchodovanie s odcudzenými vozidlami, obchodovanie s ľuďmi a nelegálnymi prisťahovalcami, sexuálne vykorisťovanie žien a detí, detská pornografia, falzifikovanie, obchodovanie s rádioaktívnym a jadrovým materiálom, terorizmus, pranie špinavých peňazí a falšovanie eura.

Európa bola cieľom terorizmu islamistických skupín spájaných s al-Káidou a takzvaným Islamským štátom alebo Dá'iš. Svet bol šokovaný útokmi na symboly základných európskych hodnôt, akými sú náboženská sloboda a sloboda prejavu. Príkladmi týchto teroristických činov je útok na zamestnancov v kanceláriách parížskeho satirického časopisu v januári 2015 a zavraždenie stoviek ľudí počas viacerých útokoch v Belgicku a vo Francúzsku. Európania čelia nepredvídateľnému nepriateľovi, ktorý má často finančné a vojenské základne na Blízkom východe a v Afrike, a preto zvažujú zintenzívnenie spolupráce medzi európskymi spravodajskými službami, ako aj politické a vojenské kroky mimo Európy.

Medzi kroky, ktoré Komisia navrhla na boj proti tejto hrozbe, patrí vytvorenie európskeho centra excelentnosti pre boj proti radikalizácii, zrušenie prístupu teroristov k finančným prostriedkom prostredníctvom spolupráce medzi finančnými spravodajskými službami a zintenzívnenie boja proti počítačovej kriminalite a šíreniu online propagandy extrémistami.

Medzi ďalšie opatrenia, ktoré sa podnikli v roku 2015 v rámci boja proti terorizmu v Európe, patrí zlepšenie kontroly osôb, ktoré prichádzajú do EÚ alebo ju opúšťajú, leteckými spoločnosťami. Tie teraz musia povinne registrovať údaje do osobných záznamov o cestujúcich, ktoré môže za určitých podmienok využiť európska polícia v boji proti teroristom.

IV. NA CESTE K VYTVORENIU „EURÓPSKEHO JUSTIČNÉHO PRIESTORU“

V súčasnosti funguje v Európskej únii vedľa seba mnoho súdnych systémov, každý v priestore ohraničenom hranicami daného členského štátu. Medzinárodná trestná činnosť a terorizmus však neberú žiadny ohľad na hranice štátov. To je dôvod, prečo EÚ potrebuje spoločný rámec pre boj proti terorizmu, obchodovaniu s drogami a výrobe falzifikátov, a to v záujme garantovania vyššej úrovne ochrany pre svojich občanov a zlepšenia medzinárodnej spolupráce v tejto oblasti. EÚ takisto potrebuje spoločnú politiku v oblasti trestnej spravodlivosti, aby sa zabezpečilo, že spolupráci medzi súdmi rôznych krajín nebránia prekážky spôsobené odlišnosťami vo vymedzení určitých trestných činov.

Hlavným príkladom praktickej spolupráce v tejto oblasti je Eurojust, centrálna koordinačná štruktúra zriadená v roku 2003 v Haagu. Zmyslom jeho fungovania je umožniť, aby vyšetrovacie orgány a prokuratúry jednotlivých krajín spolupracovali pri vyšetrowaní tých trestných činov, ktoré sa týkajú niekoľkých krajín EÚ. Na základe skúseností, ktoré má v tejto oblasti Eurojust, Rada (alebo skupina deviatich členských štátov) sa môže rozhodnúť vymenovať európskeho prokurátora, ktorého úlohou bude stíhať trestné činy proti finančným záujmom EÚ.

Ďalším nástrojom praktickej cezhraničnej spolupráce je európsky zatýkací rozkaz, ktorý sa používa od januára 2004. Nahrádza zdĺhavé extradičné konania.

V oblasti občianskeho práva prijala EÚ právne predpisy, ktoré majú pomáhať výkonu súdnych rozhodnutí v cezhraničných prípadoch týkajúcich sa rozvodov, rozluky, starostlivosti o deti a nárokov na výživné. Cieľom je zabezpečiť, aby rozhodnutia súdov jednej krajiny boli platné aj v inej krajine. EÚ ustanovila spoločné postupy na zjednodušenie a urýchlenie urovnania cezhraničných sporov v podobe malých a jednoznačných občianskoprávných žalôb týkajúcich sa napríklad vymáhania pohľadávok a bankrotu.

Lídri EÚ poskytli viac prostriedkov európskej pohraničnej a pobrežnej stráži na ochranu vonkajších hraníc EÚ.

KAPITOLA

11

EÚ na svetovej scéne

Obrana

Ľudské práva

Mäkká moc

Pomoc

Vplyv

Obchod

Udržiavanie mieru

Diplomacia

Právny štát

Globálny

Krízové riadenie

Rozvoj

- ▶ Európska únia má väčší vplyv na svetovej scéne, keď v medzinárodných otázkach (napríklad na obchodných rokovaniach) zastáva jednotný postoj. Aby sa dosiahol tento stav a zvýšil sa medzinárodný profil EÚ, získala Európska rada v roku 2009 stáleho predsedu a bol vymenovaný aj prvý vysoký predstaviteľ Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.
- ▶ V oblasti obrany si každá krajina naďalej zachováva svoju zvrchovanosť bez ohľadu na to, či je členom NATO alebo je neutrálna. Členské štáty EÚ však rozvíjajú vojenskú spoluprácu v oblasti misií na udržiavanie mieru.
- ▶ EÚ je významným aktérom v medzinárodnom obchode a spolu so Svetovou obchodnou organizáciou sa usiluje o otvorenie trhov a regulovaný systém obchodovania.
- ▶ Z historických a geografických dôvodov venuje EÚ osobitnú pozornosť Afrike (prejavuje sa to prostredníctvom politik rozvojovej pomoci, obchodných preferencií, potravinovej pomoci a podpory dodržiavania ľudských práv).
- ▶ Veľké bezpečnostné problémy v neďalekých regiónoch Ukrajiny, Sýrie a Sahary poskytujú EÚ ďalšiu motiváciu na posilnenie spolupráce v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky s cieľom chrániť spoločné hodnoty, záujmy a bezpečnosť.

I. SPOLOČNÁ ZAHRANIČNÁ A BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA

Európska únia sa z hospodárskeho, obchodného a peňažného hľadiska stala jednou z najvýznamnejších svetových veľmocí. Niekedy sa EÚ označuje za hospodárskeho obra, ale politického trpaslíka. Je to zveličené tvrdenie. EÚ má dôležitý vplyv v rámci medzinárodných organizácií, akými sú Svetová obchodná organizácia, či určité orgány Organizácie Spojených národov, a na svetových samitoch o životnom prostredí a rozvoji.

Je však pravda, že EÚ a jej členské štáty musia ešte prejsť dlhú cestu v oblasti diplomacie a politiky, kým sa budú môcť vyjadrovať jednotne k dôležitým svetovým témam. Vojenská obrana (základ národnej suverenity) zostáva v rukách vlád jednotlivých štátov, medzi ktorými existujú väzby vytvorené v rámci aliancií typu NATO.

A. Založenie Európskej diplomatickej služby

Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika a spoločná bezpečnostná a obranná politika definujú hlavné úlohy zahraničnej politiky EÚ. Tieto politiky

zaviedli Maastrichtská zmluva (1992), Amsterdamská zmluva (1997) a zmluva z Nice (2001). Tvoria tzv. druhý pilier Európskej únie – oblasť politiky, v ktorej sa o činnosti rozhoduje formou dohody medzi vládami a v ktorej Komisia a Parlament zohrávajú len malú rolu. Rozhodnutia sa v tejto oblasti prijímajú konsenzom, hoci jednotlivé štáty sa môžu zdržať hlasovania. Hoci Lisabonská zmluva zrušila v štruktúre EÚ tzv. piliere, nezmenila spôsob, akým sa rozhoduje o otázkach bezpečnosti a obrany, ale zvýšila profil tejto politiky vytvorením funkcie vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku.

Od roku 2014 zastáva túto funkciu Federica Mogherini, ktorá je súčasne podpredsedníčkou Európskej komisie. Jej úlohou je zastupovať spoločný postoj EÚ a vystupovať v mene EÚ v medzinárodných organizáciách a na medzinárodných konferenciách. Pomáhajú jej úradníci EÚ a jej členských štátov, ktorí tvoria Európsku službu pre vonkajšiu činnosť – čo je vlastne diplomatická služba EÚ.

Cieľom zahraničnej politiky EÚ je v zásade zabezpečiť bezpečnosť, stabilitu, demokraciu a dodržiavanie ľudských práv – nielen v jej bezprostrednej blízkosti (napr. na Balkáne), ale aj v ďalších problematických regiónoch vo svete, ako je napríklad Afrika, Blízky východ a Kaukaz. Jej hlavným nástrojom je tzv. mäkká moc, pod ktorou sa myslia okrem iného volebné pozorovateľské misie a humanitárna a rozvojová pomoc. V roku 2015 EÚ poskytla humanitárnu pomoc v hodnote viac ako 1,5 miliardy EUR a ďalších päť miliárd EUR sa od začiatku vojny v Sýrii poskytlo vysídleným osobám. EÚ poskytuje 60 % celosvetovej rozvojovej pomoci a pomáha najbiednejším krajinám sveta s bojom proti chudobe, so zabezpečovaním potravín pre obyvateľstvo, s predchádzaním prírodným katastrofám, so zabezpečovaním prístupu k pitnej vode a s bojom s chorobami. EÚ súčasne aktívne podporuje tieto krajiny pri budovaní právneho štátu, dodržiavaní ľudských práv a podpore občianskej spoločnosti, ako aj pri otvorení trhov medzinárodnému obchodu. Komisia a Európsky parlament venujú veľkú pozornosť tomu, aby sa pomoc poskytovala zodpovedným spôsobom a aby sa riadne spravovala a používala.

Je EÚ schopná a ochotná prekročiť hranicu tejto diplomacie „mäkkej moci“? Táto otázka predstavuje hlavnú výzvu nasledujúcich rokov. Hlavným konkrétnym úspechom na poli diplomacie bola rozhodujúca úloha, ktorú EÚ zohrala v roku 2015 pri dosiahnutí dohody medzi Iránom a vedúcimi svetovými mocnosťami o iránskom nukleárnom programe a zrušení dlhoročných hospodárskych sankcií voči tejto krajine.

EÚ bola takisto veľmi aktívnym hráčom počas medzinárodných rokovaní týkajúcich sa občianskej vojny v Sýrii.

Mnohí ľudia však majú pocit, že spoločné vyhlásenia a spoločné stanoviská Európskej rady k dôležitým medzinárodným problémom nie sú často nič viac než len najnižší spoločný menovateľ. Veľké členské štáty zatiaľ pokračujú vo svojom vlastnom individuálnom diplomatickom snažení. Európska únia môže byť za svetového aktéra považovaná len vtedy, ak bude zastávať skutočne jednotný postoj. Dôveryhodnosť a vplyv Európy sa zvýšia, ak EÚ spojí svoju hospodársku silu a postavenie obchodnej veľmoci s postupným vykonávaním spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky.

B. Hmatateľné úspechy spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky

Od roku 2003 má Európska únia spôsobilosť realizovať operácie krízového riadenia vďaka silám, ktoré jej členské štáty na tieto účely dobrovoľne poskytli.

Zodpovednosť za realizáciu týchto operácií nesie niekoľko politicko-vojenských orgánov: Politický a bezpečnostný výbor, Vojenský výbor Európskej únie, Výbor pre civilné aspekty riešenia krízových situácií a Vojenský štáb Európskej únie. Tieto orgány sa zodpovedajú Rade a majú sídlo v Bruseli.

Tieto nástroje predstavujú podstatu spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky. Vďaka nim môže EÚ vykonávať úlohy, ktoré si stanovila – humanitárne misie a misie na nastolenie alebo udržanie mieru. Tieto misie nesmú znamenať zdvojenie činnosti, ktorú už vykonáva NATO, čo sa garantuje tzv. dohodami Berlín plus, ktoré boli dohodnuté medzi NATO a EÚ. Na ich základe má EÚ prístup k logistickým zdrojom NATO (slúžiacim na účely odhaľovania, komunikácie, velenia a transportu).

Európska únia začala od roku 2003 vyše 30 vojenských operácií a civilných misií. Prvá z nich bola misia v Bosne a Hercegovine, kde jednotky EÚ nahradili sily NATO. Tieto misie a operácie pod európskou vlajkou sa uskutočnili alebo uskutočňujú na troch kontinentoch. Patrí sem operácia Atalanta proti somálskym pirátom v Adenskom zálive, misia, ktorej cieľom je pomôcť pri vytvorení právneho štátu v Kosove, vojenská výcviková misia v Mali, misia na ochranu civilistov na Ukrajine a námorná operácia SOPHIA na boj proti prevádzkačom v Stredozemnom mori.

Vzhľadom na to, že vojenská technológia je čoraz sofistikovanejšia a nákladnejšia, vlády EÚ pociťujú čoraz väčšiu potrebu spolupracovať pri výrobe zbraní – najmä v čase, keď sa štáty usilujú o znížovanie verejných výdavkov v záujme zvládnutia finančnej krízy. Ak ich ozbrojené sily majú vykonávať spoločné misie mimo Európy, ich systémy musia byť schopné medzi sebou fungovať a ich technická a iná výbava musí byť dostatočne štandardizovaná. Preto Európska rada v roku 2003 prijala rozhodnutie založiť Európsku obrannú agentúru, ktorá má pomáhať rozvíjať vojenské spôsobilosti EÚ.

Predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker spomenul dlhodobú potrebu vytvoriť skutočnú európsku obrannú politiku. Tento pohľad sa môže postupne výraznejšie presadzovať, keď si viac Európanov uvedomí, že ich spoločné bezpečnostné záujmy by mali byť prepojené s obranou ich hodnôt a strategických záujmov. Žiadna zo súčasných mocností, veľká či malá, nedokáže bez pomoci sama zabezpečiť vojenskú silu, ktorá zaručí bezpečnosť jej obyvateľov v nestabilnom svete.

II. OBCHODNÁ POLITIKA OTVORENÁ SVETU

EÚ má kompetenciu rozhodovať o obchodných otázkach v mene svojich členských štátov. Význam Európy ako obchodnej mocnosti jej poskytuje značný medzinárodný vplyv. EÚ podporuje systém pravidiel WTO, ktorá má 164 členských krajín. Tento systém poskytuje určitý stupeň právnej istoty a transparentnosti pri uskutočňovaní medzinárodného obchodu. WTO stanovuje podmienky, za ktorých sa jej členovia môžu brániť proti nekalým praktikám, ako je damping (predaj pod cenu), ktoré vývozcovia používajú na boj s konkurenciou. Takisto poskytuje postup pre urovanie sporov medzi dvoma alebo viacerými obchodnými partnermi.

Obchodná politika EÚ je úzko spojená s jej rozvojovou politikou. Na základe svojho všeobecného systému preferencií udelila EÚ bezcolný preferenčný prístup alebo preferenčný prístup so zníženými sadzbami cla na svoj trh pre väčšinu dovážaného tovaru z rozvojových krajín a transformujúcich sa ekonomík. V prípade 49 najchudobnejších krajín sveta zachádza dokonca ešte ďalej. Všetky ich vývozy s jedinou výnimkou, ktorou sú zbrane, majú bezcolný prístup na trh EÚ.

EÚ však nemá osobitné obchodné dohody so svojimi hlavnými obchodnými partnermi spomedzi rozvinutých krajín, akými sú napríklad Spojené štáty

americké a Japonsko. V ich prípade sa obchodné vzťahy riadia mechanizmami WTO, ale rokuje sa o bilaterálnych dohodách. V roku 2014 uzavrela Európska únia hospodársku a obchodnú dohodu s Kanadou, ktorú obe strany podpísali v októbri 2016.

V roku 2013 začala EÚ rokovania so Spojenými štátmi americkými o významnej dohode o voľnom obchode známej ako „TTIP“. Riešia otázky, ako sú colné prekážky, harmonizácia noriem, prístup na verejné trhy, uznávanie označenia pôvodu a spôsob riešenia sporov. Títo dvaja partneri, EÚ a USA, spoločne tvoria 40 % svetového obchodu, ktorý slúži 800 miliónom spotrebiteľov. Ďalšia dôležitá charakteristika dohody by mala zaistiť, že o normách používaných celosvetovo v budúcnosti nebudú rozhodovať iní konkurenti, akým je napríklad Čína. EÚ trvá na dodržiavaní prísnych noriem týkajúcich sa bezpečnosti potravín, sociálnej ochrany, bezpečnosti údajov a kultúrnej rozmanitosti. Ak dohoda vstúpi do platnosti, očakáva sa, že zvýši hospodársky rast v krajinách EÚ.

Európska únia čoraz viac obchoduje s nastupujúcimi mocnosťami z iných častí sveta, od Číny a Indiu po strednú a južnú Ameriku. Obchodné dohody s týmito krajinami takisto zahŕňajú technickú a kultúrnu spoluprácu. Čína sa stala druhým najdôležitejším obchodným partnerom EÚ (po Spojených štátoch

amerických) a najväčším dodávateľom. Európska únia je hlavným obchodným partnerom Ruska a najväčším zdrojom jeho zahraničných investícií. Európska únia však uložila voči Rusku obchodné sankcie na protest proti anexii Krymu v roku 2014, ktoré postupne vážne narušili obchodné a investičné toky.

© Andy Atchinson/In Pictures/Corbis

EÚ podporuje otváranie trhov a rozvoj obchodu po celom svete.

III. ROZVOJ A AFRIKA

Vzťahy medzi Európou a subsaharskou Afrikou majú dlhú históriu. Podľa Rímskej zmluvy z roku 1957 sa vtedajšie kolónie a zámorské územia členských štátov stali pridruženými územiami Spoločenstva. Dekolonizácia, ktorá sa začala na začiatku 60. rokov 20. storočia, zmenila túto väzbu na iný druh spojenia, a to na vzťah zvrchovaných krajín.

Dohoda z Cotonou, podpísaná v roku 2000 v Cotonou, hlavnom meste Beninu, predstavovala začiatok novej etapy v rozvojovej politike EÚ. Táto dohoda medzi Európskou úniou a krajinami Afriky, Karibiku a Tichomoria (AKT) je najambicióznejšou a najďalekosiahlejšou obchodnou dohodou a dohodou o pomoci, ktorá bola vôbec kedy uzavretá medzi rozvinutými a rozvíjajúcimi sa krajinami. Je pokračovaním Dohovoru z Lomé, ktorý bol podpísaný v Lomé, hlavnom meste Toga, v roku 1975 a ktorý bol následne niekoľkokrát aktualizovaný.

Táto dohoda zachádza podstatne ďalej ako predošlé dohody, keďže sa posunula od obchodných vzťahov založených na prístupe na trh k obchodným vzťahom v širšom zmysle slova. Okrem toho sa ňou zaviedli aj nové postupy riešenia prípadov porušovania ľudských práv.

Európska únia udelila osobitné obchodné výhody najmenej rozvinutým krajinám, z ktorých 39 podpísalo Dohodu z Cotonou. Od roku 2005 môžu do EÚ vyvážať prakticky akýkoľvek druh výrobu bez povinnosti platiť clo.

Hoci táto tradičná politika EÚ mala pozitívny vplyv na Afriku, nespĺňa potreby súčasnej situácie. Veľké časti Afriky južne od Sahary zažívajú hospodársky rast a dokázali využiť svoje rozsiahle prírodné zdroje na zlepšenie infraštruktúry a životnej úrovne. Iné regióny však dramaticky zasiahla vojna, nepokoje a diktatúry. Celý región Sahel južne od Sahary je destabilizovaný: náboženský fanatizmus, ako napríklad skupina Boko Haram, naďalej šíria teror a Africký roh ovládli občianske vojny a diktatúry.

Výsledkom toho sú politickí utečenci. Sucho spôsobené zmenou klímy a zvýšením populácie takisto vedú ľudí k snahám presunúť sa do Európy. Okrem poskytovania humanitárnej pomoci má preto EÚ dôvod zapájať sa do hlavnej stratégie na vytvorenie hospodárskeho rastu na africkom kontinente a stabilizovanie pohybu obyvateľstva. Spoločná európska prisťahovalecká politika by okrem toho riešila dlhodobú potrebu vytvorenia novej pracovnej sily v Európe, ktorej obyvateľstvo starne.

© Tim Freccia/Associated Press

EÚ uskutočňuje civilné alebo vojenské operácie na udržanie mieru, ako je napríklad misia proti pirátom vo vodách pri pobreží Somálska.

Diskusia

KAPITOLA

Otázky

Účasť

Výzvy

Komunikácia

Motivácia

Synergie

Spolupráca

Hodnoty

12

**Aká budúcnosť
čaká Európu?**

Úsilie

Dialóg

Výhľad

- ▶ „Európa sa nesformuje zo dňa na deň, ani podľa jediného plánu. Vybuduje sa prostredníctvom konkrétnych úspechov, ktoré najprv vytvoria skutočnú solidaritu“.
- ▶ Tento výrok z roku 1950 je stále pravdivý. Ale aké veľké výzvy čakajú Európu v najbližších rokoch?

„Európa sa nesformuje zo dňa na deň, ani podľa jediného plánu. Vybuduje sa prostredníctvom konkrétnych úspechov, ktoré najprv vytvoria skutočnú solidaritu“. Tieto slová predniesol Robert Schuman vo svojej slávnej deklarácii, ktorou sa 9. mája 1950 začal projekt európskej integrácie. Aj o takmer sedemdesiat rokov neskôr jeho slová stále platia. Solidarita medzi národmi Európy sa musí neustále prispôbovať novým výzvam meniaceho sa sveta.

Takto to bolo počas celej histórie Európskej únie. Krátko po druhej svetovej vojne bolo cieľom zvýšiť produkciu a zaistiť dostatok potravín pre všetkých. Dobudovanie jednotného trhu začiatkom 90. rokov 20. storočia bolo značným úspechom. Neskôr vzniklo euro a Európska centrálna banka, aby trh fungoval účinnejšie. Súčasne sa vynaložilo veľké úsilie na zmazanie rozdielov spôsobených komunistickými režimami počas studenej vojny. Hospodárska kríza, ktorá sa začala v roku 2008 odhalila, že euro bolo zraniteľné voči útokom globálnych špekulantov. V reakcii na túto skutočnosť sa krajiny EÚ rozhodli užšie koordinovať svoje národné hospodárske politiky a prijať opatrenia na založenie bankovej únie. Aktuálne dominujú európskej agende výzvy týkajúce sa bezpečnosti a prisťahovalectva.

Jean Monnet, veľký architekt európskej integrácie, uzavrel v roku 1976 svoje pamäte týmito slovami: „Zvrchované národy minulosti už nie sú schopné riešiť problémy prítomnosti: nemôžu zabezpečiť svoj vlastný pokrok ani kontrolovať svoju vlastnú budúcnosť. A samotné Spoločenstvo je len jedna etapa na ceste

k organizovanému svetu zajtrajška.“ Mali by sme sa vzhľadom na globalizáciu vzdať v roku 2017 myšlienky Európskej únie a považovať ju za politicky irelevantnú? Alebo by sme sa mali skôr pýtať, ako naplno využiť potenciál viac ako pol miliardy Európanov, ktorí majú spoločné hodnoty a záujmy?

Európska únia sa skladá takmer z tridsiatky členských štátov s veľmi odlišnou históriou, jazykmi a kultúrami a značnými rozdielmi v životnej úrovni. Môže taká rôznorodá rodina národov tvoriť spoločnú politickú „verejnú sféru“? Môžu jej občania rozvinúť spoločné vnímanie „európanstva“, pričom zostanú pevne spojení so svojou krajinou, regiónom a svojou miestnou komunitou? Možno to dokážu, ak budú dnešné členské štáty nasledovať príklad úplne prvého európskeho spoločenstva, ktoré sa zrodilo na troskách druhej svetovej vojny. Jeho morálna legitimita bola založená na zmierení a upevnení mieru medzi bývalými nepriateľmi. Toto spoločenstvo sa držalo zásady, že všetky členské štáty, či už veľké alebo malé, majú rovnaké práva, a menšiny treba rešpektovať.

Bude možné naďalej prehlbovať európsku integráciu a tvrdiť, že všetky členské štáty EÚ a ich obyvatelia chcú to isté? Alebo budú lídri EÚ viac využívať „posilnenú spoluprácu“, aby sa účelové zoskupenia členských štátov mohli vydať istým smerom bez ostatných štátov? Pokiaľ by sa táto forma spolupráce používala častejšie, mohla by vzniknúť „Európa na mieru“ alebo „premenlivá geometria“, ktorá by každému členskému štátu dávala slobodu rozhodnúť sa, či bude vykonávať konkrétnu politiku alebo či bude súčasťou konkrétnej inštitúcie.

Takéto riešenie by sa mohlo zdať lákavo jednoduché, no objavujú sa názory, že by to bol začiatok konca EÚ, ktorej činnosť je založená na predvídaní spoločných záujmov svojich členských štátov z krátkodobého aj dlhodobého hľadiska. EÚ sa opiera o koncepciu solidarity – to znamená deľbu nákladov aj výhod. Znamená to mať spoločné pravidlá a spoločné politiky. Výnimky a odchýlky z pravidiel by sa mali podľa tohto princípu poskytovať len obmedzene.

Nedávna hospodárska kríza zároveň ukázala, že krajiny, ktoré používajú euro, sa nachádzajú v špeciálnej situácii závislosti, v dôsledku čoho fungujú ako základná skupina krajín v rámci EÚ. Európska komisia navrhla zvýšenie integrácie eurozóny s posilnenými politikami pre oblasť financií, rozpočtu a hospodárstva, ale tiež zvýšenie legitimacy a demokratickej zodpovednosti

© FatCamera/iStock

*Budúcnosť Európanov závisí od ich
dnešnej spolupráce.*

za tieto politiky. Zámerom je, aby kvalitatívny krok zameraný na transformovanie eurozóny na oblasť so spoločnou správou hospodárskych záležitostí zdynamizoval Úniu ako celok a následne predstavoval prínos pre celý kontinent.

Aktuálne udalosti zvýraznili potrebu väčšej európskej spolupráce v oblastiach, ktoré sú tradične vyhradené v rámci národnej suverenity, t. j. bezpečnosť a obrana, ako aj spravodlivosť a vnútorné záležitosti a najmä otázka utečencov. Je pravdepodobné, že práve v týchto oblastiach bude EÚ čeliť najväčším výzvam a potrebovať najst' spoločné riešenia, ktoré jej občanom poskytnú silnejší pocit bezpečia a obnovia dôveru v Európsku úniu.

Globalizácia núti Európu súťažiť nielen s jej tradičnými súpermi Japonskom a USA, ale takisto s rýchlo sa vzťahajúcimi hospodárskymi veľmocami, ako sú napríklad Brazília, Čína a India. Môže Európa naďalej chrániť svoje normy v sociálnej oblasti a v oblasti ochrany životného prostredia tým, že obmedzí prístup na európske trhy? Ak by tak aj konala, nebolo by možné uniknúť tvrdej realite medzinárodnej súťaže. Je preto pravdepodobné, že mnohé sily budú na Európu tlačiť, aby sa stala skutočným globálnym aktérom, vystupujúcim jednotne na svetovej scéne a účinne presadzujúcim svoje záujmy vďaka svojmu jednotnému postoj.

Zároveň je mnoho Európanov toho názoru, že EÚ sa musí priblížiť občanom. Európsky parlament – ktorý s každou novou zmluvou získal väčší vplyv – je priamo volený na základe všeobecného volebného práva každých päť rokov. Percentuálny podiel obyvateľstva reálne hlasujúceho v týchto voľbách je však v každej krajine iný a volebná účasť je často nízka. Výzvou pre inštitúcie EÚ a vlády jednotlivých štátov je nájsť lepšie spôsoby informovania a komunikácie s verejnosťou (prostredníctvom vzdelávania, sietí mimovládnych organizácií atď.), a tým podporovať vznik spoločnej európskej verejnej sféry, v ktorej sa občania EÚ môžu podieľať na formovaní politickej agendy. Je to jedna z kľúčových výziev, ktoré musia členské krajiny aj inštitúcie EÚ riešiť, aby čelili euroskepticizmu, ktorý podnecuje vzostup populizmu a oslabuje demokraciu.

Jednou z najsilnejších stránok EÚ je jej schopnosť šíriť za svojimi hranicami európske hodnoty: hodnoty ako dodržiavanie ľudských práv, presadzovanie právneho štátu, ochrana životného prostredia a trhové hospodárstvo v stabilnom a organizovanom rámci a udržiavanie sociálnych noriem. Miera, do akej Európa dokáže presadiť svoje hodnoty, rozhodne o tom, či ju ostatné regióny sveta budú považovať za pozitívny príklad.

Posúdiť, či Európa dosiahla to, čo si zaumienila vo forme hmatateľných výsledkov budeme schopní, ak si odpovieme na otázky ako napríklad:

- Ako nájdeme spravodlivé a dlhodobé riešenie problému prisťahovalectva a utečencov?
- Ako zabezpečíme rovnováhu verejných financií a zároveň ochránime účinný a spravodlivý sociálny model?
- Ako môžeme efektívne financovať sociálne zabezpečenie? Ako sa vyrovnáme so starnutím obyvateľstva bez znevýhodnenia nasledujúcich generácií?
- Ako môžeme eticky zodpovedať závažné a citlivé otázky, ktoré prináša vedecký a technologický pokrok – obzvlášť v oblasti biotechnológií?
- Ako zaistíme bezpečnosť občanov EÚ bez obmedzenia ich slobody?
- Ako zaistíme trvalú a spoločnú obranu občanov EÚ vo svete nepredvídateľných globálnych hrozieb?

Ak toto všetko Európa dokáže, zachová si rešpekt ostatných krajín sveta a zostane pre ne zdrojom inšpirácie.

Kľúčové dátumy
v histórii európskej
integrácie

9. MÁJ

Robert Schuman, francúzsky minister zahraničných vecí, vystupuje s dôležitým prejavom, v ktorom predstaví návrhy, ktoré sú založené na myšlienkach Jeana Monneta, francúzskeho politika a hospodárskeho poradcu. Navrhuje, aby Francúzsko a Spolková republika Nemecko združili svoje zdroje uhlia a ocele do jednej organizácie, do ktorej sa môžu zapojiť aj ostatné európske krajiny.

1. – 2. JÚN

Stretnutie ministrov zahraničných vecí šiestich krajín v Messine, kde sa rozhoduje o rozšírení európskej integrácie na ostatné oblasti ekonomiky.

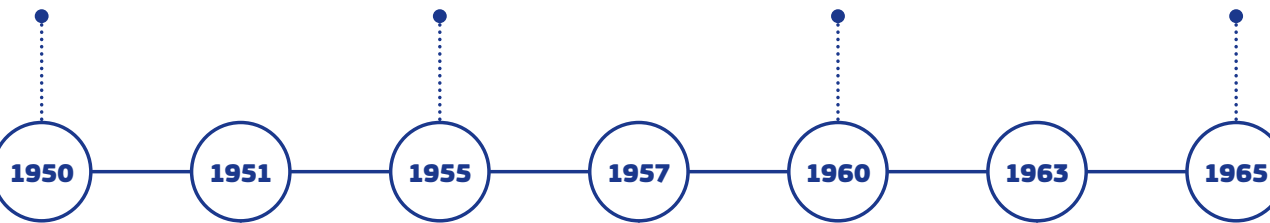
4. JANUÁR

Na podnet Spojeného kráľovstva sa Štokholmským dohovorom zakladá Európske združenie voľného obchodu (EZVO), ktoré zoskupuje niekoľko európskych krajín nepatriacich do EHS.

8. APRÍL

Podpisuje sa zmluva o zlúčení výkonných orgánov troch spoločenstiev (ESUO, EHS a Euratom) a vzniká jedna Rada a jedna Komisia. Do platnosti vstupuje 1. júla 1967.

18. APRÍL

Šesť krajín – Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Spolková republika Nemecko a Taliansko – podpisuje v Paríži Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO). Do platnosti vstupuje 23. júla 1952 na obdobie 50 rokov.

25. MAREC

Šesť krajín podpisuje v Ríme zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom). Do platnosti vstupujú 1. januára 1958.

20. JÚL

V Yaoundé sa podpisuje dohoda o pridružení medzi EHS a 18 africkými krajinami.

29. JANUÁR

„Luxemburský kompromis“: po politickej kríze Francúzsko súhlasí, že sa bude opäť zúčastňovať na stretnutiach Rady pod podmienkou, že sa uzavrie dohoda o pravidle jednotnomyselnosti v prípade, keď sú v hre rozhodujúce národné záujmy.

1. – 2. DECEMBER

Na samite v Haagu sa politickí vodcovia EHS rozhodnú prehĺbiť európsku integráciu.

1. JANUÁR

Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo vstupujú do Európskych spoločenstiev, čím sa počet členských štátov zvyšuje na deväť. Nórsko nepristupuje na základe výsledkov referenda.

28. FEBRUÁR

V Lomé sa podpisuje dohovor (Lomé I) medzi EHS a 46 krajinami Afriky, Karibiku a Tichomoria (AKT).

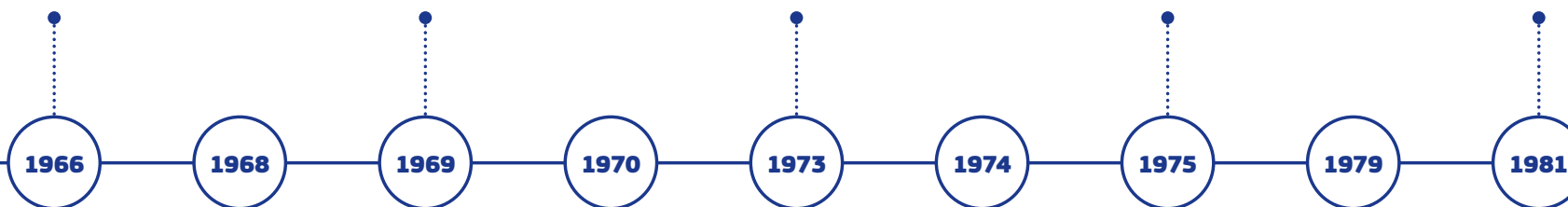
22. JÚL

Podpisuje sa zmluva, ktorá dáva Európskemu parlamentu väčšie právomoci v oblasti rozpočtu a zakladá sa Európsky dvor audítorov. Do platnosti vstupuje 1. júna 1977.

1. JANUÁR

Grécko vstupuje do Európskych spoločenstiev, čím sa počet členských štátov zvyšuje na desať.

1. JÚL

Úplné zrušenie cla na priemyselné výrobky medzi členskými štátmi o 18 mesiacov skôr, ako bolo plánované, a zavedenie Spoločného colného sadzovníka.

22. APRÍL

V Luxemburgu je podpísaná zmluva, ktorá umožňuje Európskym spoločenstvám, aby sa vo väčšej miere financovali z vlastných zdrojov, a ktorá poskytuje Európskemu parlamentu väčšie právomoci v oblasti dohľadu.

9. – 10. DECEMBER

Na summite v Paríži sa politickí vodcovia deviatich členských štátov rozhodnú, že sa budú stretávať trikrát do roka v rámci Európskej rady. Odsúhlasia aj priame voľby do Európskeho parlamentu a schvália založenie Európskeho fondu regionálneho rozvoja.

7. – 10. JÚN

Prvé priame voľby do 410-členného Európskeho parlamentu.

14. A 17. JÚN

Druhé priame voľby do Európskeho parlamentu.

1. JANUÁR

Portugalsko a Španielsko vstupujú do Európskych spoločenstiev, čím sa počet členských štátov zvyšuje na 12.

17. A 28. FEBRUÁR

V Luxemburgu a v Haagu je podpísaný Jednotný európsky akt. Do platnosti vstupuje 1. júla 1987.

15. A 18. JÚN

Tretie priame voľby do Európskeho parlamentu.

9. NOVEMBER

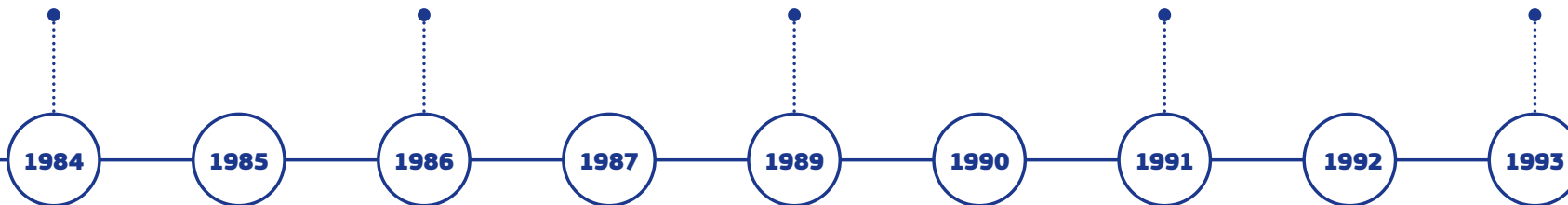
Pád Berlínskeho múra.

9. – 10. DECEMBER

Európska rada v Maastrichte prijíma Zmluvu o Európskej únii. Táto zmluva kladie základy spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, užšej spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí, ako aj základy vytvorenia hospodárskej a menovej únie vrátane jednotnej meny.

1. JANUÁR

Vznik jednotného trhu.

7. JANUÁR

Predsedom Komisie sa stáva Jacques Delors (1985 – 1995).

14. JÚN

Podpisuje sa Schengenská dohoda s cieľom zrušiť kontroly na hraniciach medzi členskými krajinami Európskych spoločenstiev.

15. JÚN

Spúšťa sa program Erasmus s cieľom pomôcť mladým ľuďom, ktorí chcú časť svojho štúdia absolvovať v inej európskej krajine.

3. OKTÓBER

Znovuzjednotenie Nemecka.

7. FEBRUÁR

V Maastrichte je podpísaná Zmluva o Európskej únii. Do platnosti vstupuje 1. novembra 1993.

9. A 12. JÚN

Štvrté priame voľby do Európskeho parlamentu.

1. JANUÁR

Fínsko, Rakúsko a Švédsko vstupujú do Európskej únie, čím sa počet členských štátov zvyšuje na 15. Nórsko opäť nepristupuje, pretože aj tentoraz väčšina Nórov v referende hlasovala proti prístúpeniu.

23. JANUÁR

Nastupuje nová Európska komisia na čele s predsedom Jacquesom Santerom (1995 – 1999).

27. – 28. NOVEMBER

Euro-stredomorská konferencia v Barcelone otvára partnerstvo medzi EÚ a krajinami ležiacimi na južnom pobreží Stredozemného mora.

2. OKTÓBER

Podpísanie Amsterdamskej zmluvy. Do platnosti vstupuje 1. mája 1999.

30. MAREC

Začína sa prístupový proces pre nové kandidátske krajiny Cyprus, Maltu a desať krajín strednej a východnej Európy.

1. JANUÁR

Jedenásť krajín EÚ prijíma euro, ktoré sa dostáva do obehu na peňažných trhoch a nahrádza meny v bezhotovostných transakciách. Európska centrálna banka preberá zodpovednosť za menovú politiku. Grécko sa 1. januára 2001 stáva dvanástou krajinou, ktorá prijala euro.

10. A 13. JÚN

Piate priame voľby do Európskeho parlamentu.

15. SEPTEMBER

Začiatok funkčného obdobia novej Európskej komisie s predsedom Romanom Prodim (1999 – 2004).

15. – 16. OKTÓBRA

Európska rada v Tampere rozhoduje o vytvorení jednotného priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti na území EÚ.

23. – 24. MAREC

Európska rada v Lisabone vytvára novú stratégiu na zlepšenie zamestnanosti v EÚ, modernizáciu ekonomiky a posilnenie sociálnej súdržnosti v Európe založenej na poznatkoch.

26. FEBRUÁR

Zmluva z Nice je podpísaná. Do platnosti vstupuje 1. februára 2003.

1. JANUÁR

V 12 krajinách eurozóny sa začínajú používať eurobankovky a euromince.

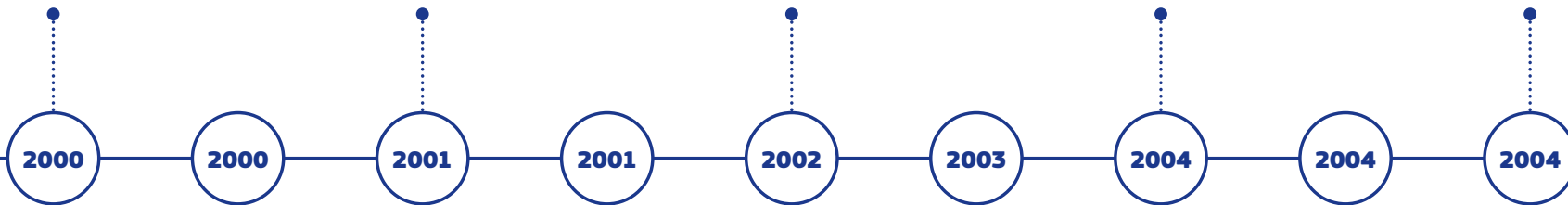

1. MÁJ

Cyprus, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko a Slovinsko sa stávajú členmi EÚ.

22. NOVEMBER

Začiatok funkčného obdobia novej Európskej komisie s predsedom José Manuelom Barrosom (2004 – 2014).

7. – 8. DECEMBER

Na zasadnutí Európskej rady v Nice sa odsúhlasuje text budúcej zmluvy, ktorá mení systém rozhodovacích procesov v EÚ tak, aby bola Únia pripravená na rozšírenie. Predsedovia Európskeho parlamentu, Európskej rady a Európskej komisie slávnostne vyhlasujú Chartu základných práv Európskej únie.

14. – 15. DECEMBER

Európska rada v Laekene prijíma Deklaráciu o budúcnosti Únie. Tým sa otvára cesta chystanej veľkej reforme EÚ a zriadeniu Konventu (ktorého predsedom je Valéry Giscard d'Estaing) povereného vypracovaním Európskej ústavy.

10. JÚL

Konvent o budúcnosti Európy ukončuje svoju prácu na návrhu Európskej ústavy.

10. A 13. JÚN

Šieste priame voľby do Európskeho parlamentu.

29. OKTÓBER

V Ríme podpisuje 25 hláv štátov a predsedov vlád Európsku ústavu.

29. MÁJ A 1. JÚN

Voliči vo Francúzsku odmietajú v referende Európsku ústavu, o tri dni sa to isté stane v Holandsku.

3. OKTÓBER

Začiatok prístupových rokovaní s Tureckom a Chorvátskom.

1. JANUÁR

Cyprus a Malta prechádzajú ako 14. a 15. krajina na euro.

2. OKTÓBER

V Írsku vyslovuje v referende väčšina zúčastnených súhlas s Lisabonskou zmluvou.

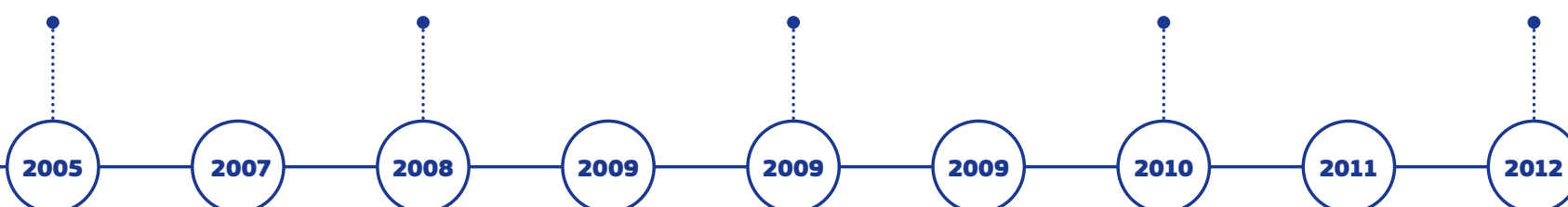
9. MÁJ

Vzniká predchodca Európskeho mechanizmu pre stabilitu, ktorý disponuje prostriedkami v objeme 750 miliárd EUR. Je jedným z mnohých opatrení, ktoré majú Európe pomôcť prekonať hospodársku a finančnú krízu.

2. MAREC

25 členských štátov EÚ podpisuje Zmluvu o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii („fiškálna dohoda“). Do platnosti vstupuje 1. januára 2013.

1. JANUÁR

Bulharsko a Rumunsko sa stávajú členmi Európskej únie. Slovinsko sa stáva 13. krajinou, ktorá prijíma euro.

13. DECEMBER

Je podpísaná Lisabonská zmluva.

1. JANUÁR

Slovensko sa stáva 16. krajinou, ktorá prijíma euro.

4. – 7. JÚN

Siedme priame voľby do Európskeho parlamentu.

1. DECEMBER

Do platnosti vstupuje Lisabonská zmluva. Predsedom Európskej rady sa stáva Herman Van Rompuy (2009 – 2014). Vysokou predstaviteľkou Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku sa stáva Catherine Ashton (2009 – 2014).

1. JANUÁR

Estónsko sa stáva 17. krajinou, ktorá prijíma euro.

1. JANUÁR

Lotyšsko sa stalo 18. krajinou, ktorá prijala euro.

22. – 25. MÁJ

Ôsme priame voľby do Európskeho parlamentu.

1. DECEMBER

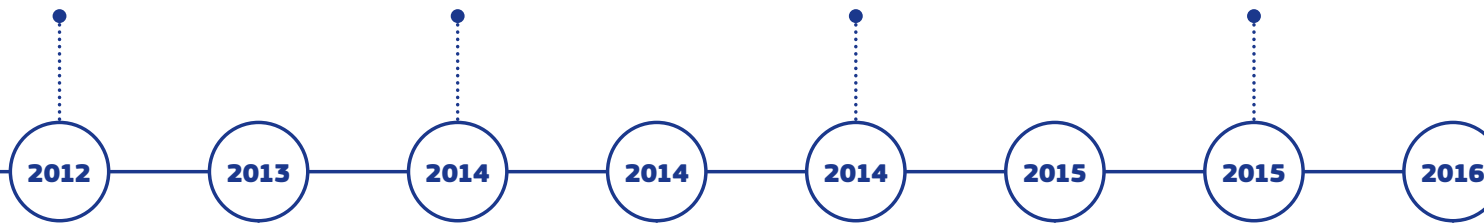
Predsedom Európskej rady sa stáva Donald Tusk.

11. DECEMBER

Na konferencii OSN v Paríži uzavrelo 195 krajín dohodu o boji proti zmene klímy.

6. DECEMBER

Európska únia získava Nobelovu cenu za mier. Ocenilo sa ňou vyše šesťdesiatročné úsilie EÚ o presadzovanie mieru a zmierenia, demokracie a ľudských práv.

1. JÚL

Chorvátsko pristúpilo k Európskej únii.

15. OKTÓBER

Vznikla banková únia EÚ so spoločným systémom dohľadu nad bankami.

1. NOVEMBER

Predsedom Európskej komisie sa stáva Jean-Claude Juncker. Vysokou predstaviteľkou Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku sa stáva Federica Mogherini.

1. JANUÁR

Litva sa stáva 19. krajinou, ktorá prijala euro.

24. JÚN

Vzniká Európsky fond pre strategické investície s cieľom podporiť investície a tvorbu nových pracovných miest.

23. JÚN

V referende, ktoré sa uskutočnilo v Spojenom kráľovstve hlasovala väčšina za odchod krajiny z Európskej únie.

SPOJTE SA S EÚ

ON-LINE

Informácie vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie sú dostupné na webovej stránke:

europa.eu

OSOBNE

V celej Európe sa nachádzajú stovky miestnych informačných centier EÚ. Adresu centra najbližšieho k vám nájdete na tejto webovej stránke:

europedirect.europa.eu

TELEFONICKY ALEBO E-MAILOM

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Túto službu môžete využívať bezplatne na telefónnom čísle: **00 800 6 7 8 9 10 11** (niektorí operátori mobilných sietí nepovoľujú prístup k číslam 00800 alebo tieto hovory fakturujú), alebo na spoplatnenom telefónnom čísle z krajín mimo EÚ: **+32 22999696**. Môžete tiež zaslať e-mail prostredníctvom **europedirect.europa.eu**

PREČÍTAJTE SI O EURÓPE

Od publikácií o EÚ vás delí len jedno kliknutie – nájdete ich na internetovej stránke EU Bookshop:
bookshop.europa.eu

Informácie a publikácie o Európskej únii môžete získať na nasledujúcich miestach:

Zastúpenie Európskej komisie v Slovenskej republike

Palisády 29
811 06 Bratislava
SLOVENSKO/SLOVAKIA
Tel. +421 254431718
E-mail: comm-rep-sk@ec.europa.eu

Informačná kancelária Európskeho parlamentu

Palisády 29
811 06 Bratislava
SLOVENSKO/SLOVAKIA
Tel. +421 259429683
E-mail: epbratislava@europarl.europa.eu
Web: www.europskyparlament.sk

Zastúpenia Európskej komisie a informačné kancelárie Európskeho parlamentu sú vo všetkých štátoch Európskej únie. v iných častiach sveta má Európska únia delegácie.

AKO ZÍSKAŤ PUBLIKÁCIE EÚ

Bezplatné publikácie:

- jeden kus:
prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- viac kusov alebo plagátov/máp:
na zastúpeniach Európskej únie (http://ec.europa.eu/represent_sk.htm); v delegáciách,
ktoré sídlia v nečlenských krajinách EÚ (http://eeas.europa.eu/delegations/index_sk.htm);
kontaktovaním služby Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_sk.htm);
na bezplatnom telefónnom čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 (v rámci EÚ) (*).

(*) Za poskytnutie informácií sa neplatí, podobne ako za väčšinu hovorov (niektorí mobilní operátori, verejné telefónne automaty alebo hotely si však môžu účtovať poplatok).

Platené publikácie:

- prostredníctvom webovej stránky EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

EURÓPA V 12 LEKCIÁCH

Pascal Fontaine

Akému cieľu slúži EÚ? Prečo a ako bola založená? Ako funguje? Čo už urobila pre svojich občanov a aké úlohy musí riešiť v súčasnosti?

Môže EÚ v globalizovanom svete úspešne súťažiť s inými veľkými ekonomikami a súčasne si zachovať svoje sociálne štandardy? Ako sa dá riešiť prisťahovalectvo? Aké bude postavenie Európy na svetovej scéne v nasledujúcich rokoch? Kde budú ležať hranice EÚ? a aká budúcnosť čaká euro?

To sú len niektoré z otázok, ktorým sa venuje Pascal Fontaine, odborník na tematiku EÚ, v tomto vydaní jeho populárnej brožúrky *Európa v 12 lekciami*. Pascal Fontaine je bývalým asistentom Jeana Monneta a bývalým profesorom na Institut d'Études Politiques v Paríži.

